

Tudományos Diákköri Dolgozat

Miskolci Egyetem

Állam - és Jogtudományi Kar

Büntető Eljárásjogi és Büntetés-végrehajtási Jogi Tanszék

Emberi jogok a büntetés-végrehajtási jogban

Konzulens: Dr. Nagy Anita
egyetemi docens

Készítette: Bernáth Bernadett
J-504

Miskolc
2011

University of Miskolc

Faculty of Law

Department of Criminal Procedure and Law-enforcement

Human right's in law enforcement

Tutor: Dr. Nagy Anita
associate professor

Written by: Bernáth Bernadett
J-504

Miskolc

2011

Tartalomjegyzék

Bevezetés	4
1. fejezet: Emberi jogok kialakulása és az azt szabályozó nemzetközi dokumentumok ..	5
1.1. Az Emberi Jogok Európai Egyezménye.....	6
1.2. Európai Börtönszabályok	7
2. fejezet: Az Egyezmény 3. cikkének megsértése s az azzal felmerülő jogi problémák. 11	11
2.1. Az emberséges bánásmód szabályozása	11
2.2. A bánásmód törvényességének biztosítása a büntetés végrehajtása során	13
2.3. A fogvatartottakkal való bánásmód tartalma és terjedelme	13
2.4. Az Egyezmény 3. cikkének megsértése.....	14
2.5. Engel kontra Magyarország ügy	15
2.6. Csüllög kontra Magyarország	20
2.7. A 3. cikk sérelme nemzetközi szinten	25
<i>2.7.1. Mikor nem sérül a 3. cikk?</i>	<i>25</i>
<i>2.7.2. Külföldi elmarasztalások a 3. cikk sérelme kapcsán.....</i>	<i>26</i>
2.7.2.1. Elmarasztalás a fogvatartási körülmények miatt.....	26
2.7.2.2. A fogvatartottak fogyatékoságának vagy betegségének figyelmen kívül hagyásával elkövetett sérelem	30
2.7.2.3. Kábítószerrel és magánzárkával kapcsolatban történt elmarasztalások	31
2.7.2.4. Testi motozásból és kényszergyógykezelésből fakadó marasztalások.....	32
3. fejezet: Az Egyezmény 8. cikkének megsértése s az azzal felmerülő jogi problémák. 35	35
3.1. A levéltitok védelemmel kapcsolatos joggyakorlat	35
3.2. Sárközy kontra Magyarország	35
3.3. A 8. cikk sérelme nemzetközi szinten	38
4. fejezet: Az Egyezmény 14. cikkével felmerülő jogi problémák.....	40
4.1. A diszkrimináció tilalma	40
4.2. Balogh kontra Magyarország	40
4.3. A 14. cikk sérelme nemzetközi szinten	45
Összegzés	47
Felhasznált irodalom.....	49

Bevezetés

Dolgozatom témájaként az **emberi jogok bemutatását** választottam, azon belül is azokat, melyek a büntetés-végrehajtásban játszanak nagy szerepet. Mindezt úgy teszem meg, hogy az Emberi Jogok Európai Bíróságának döntéseit veszem alapul. Bemutatom azon marasztaló ítéleteket, melyeket Magyarországgal szemben hoztak, s külföldi példákat is hozok a szemléltetés és összehasonlítás végett.

Sokakat foglalkoztat az a kérdés, hogy hogyan kellene megteremteni egy olyan büntetés-végrehajtási rendszert, mely minden területen megállja a helyét, így a jogszabályok betartásának terén is. Ez egyáltalán nem könnyű, hiszen rengeteg szempontnak kell megfelelni ahhoz, hogy a rendszer kellően működni tudjon, s néha a kitűzött cél már kevésbé válik fontossá, jelentősége elvész.

A dolgozatomban először az emberi jogok kialakulását vázolom fel, majd szót ejtek a téma kapcsán két nagyon fontos nemzetközi dokumentumról is. Így elsőként az **Emberi Jogok Európai Egyezményének** szabályaival foglalkozom, majd áttérek az **Európai Börtönszabályok** kicsit részletesebb bemutatására.

Ezeket követően mutatom be azokat az eseteket, melyek marasztalással végződtek az emberi jogok megsértésének terén. Mivel az **Egyezmény 3. cikke** az, ami az egyik legnagyobb sérelemnek van kitéve a büntetés-végrehajtási intézetekben, így ez kapta **dolgozatomban a leghangsúlyosabb részt**. Kiemelem azon dokumentumok jelentőségét is, melyek e cikk kapcsán jelentőséggel bírnak, azaz amelyek az emberséges bánásmódot vagy éppen annak tilalmát hangsúlyozzák.

A következő részt a **8. cikkből fakadó sérelmek** bemutatásának szentelem, kiemelve azt az egyetlen magyar ügyet, mely e téma kapcsán került az Emberi Jogok Európai Bírósága elé.

Dolgozatom utolsó részét a **14. cikk bemutatása** kapja, szintén egy magyar ügy kapcsán, melyben marasztalás ugyan nem történt, azonban jelentősége a Bíróság esetjoga terén vitathatatlan.

Remélem dolgozatom végül egy önálló képet alkot majd, s esetleg felkelti mások érdeklődését is az emberi jogok témaköre iránt.

1. fejezet:

Emberi jogok kialakulása és az azt szabályozó nemzetközi dokumentumok

Az emberi jogok és az emberhez méltó büntetés-végrehajtás kialakítása a II. világháború után nemzetközi egyezményekben, szabályokban jelentek meg. Ennek értelmében az 1966. december 16-i **Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának 10. cikke** tartalmazza a felmerülő követelményeket. Ezen cikk szerint a szabadságuktól megfosztott személyekkel az emberi személyiség veleszületett méltóságának tiszteletben tartásával kell bánni, valamint olyan bánásmódot kell alkalmazni, melynek célja az elítéltek javítása és társadalomba való beilleszkedésük segítése.

Az ENSZ ezen egyezségokmányát Magyarország az 1976. évi 8. sz. törvényerejű rendelettel ratifikálta.

Az európai államok büntetés-végrehajtási jogának egyik legjelentősebb okmánya az 1950. november 4-i **Emberi Jogok és Alapvető Szabadságjogok Európai Egyezménye** (továbbiakban Egyezmény), valamint a megfelelő ellenőrző szervezet Strasbourban történő létrehozatala, az **Emberi Jogok Európai Bíróságának** ítélkezési gyakorlata által.¹ (Ezen Egyezménynek a büntetés-végrehajtásra vonatkozó legfontosabb rendelkezése a 3. cikkben található meg. Ennek értelmében senkit sem szabad kínzásnak, embertelen vagy megalázó büntetésnek vagy bánásmódnak alávetni.²)

A kínzás és más embertelen vagy megalázó büntetést sok ország belső állami joga, így a magyar Alkotmány is tiltja.

A kínzás elleni ENSZ Egyezményt hazánk az **1978. évi 3. sz. törvényerejű rendelettel** fogadta el és hirdette ki, valamint az **1990. évi LIX. törvénnyel** elismerte azt, hogy az ENSZ Egyezmény által létrehozott Kínzás Elleni Bizottság illetékes a kínzás és embertelen bánásmód miatt benyújtott panaszok kivizsgálására.³

Az emberi jogok érvényesülését alaptörvényünk, az **Alkotmány** rendelkezései garantálják. Így, többek között a **7. § (1) bekezdése**, mely kimondja, hogy: „A Magyar Köztársaság jogrendszere elfogadja a nemzetközi jog általánosan elismert szabályait, biztosítja továbbá a vállalt nemzetközi jogi kötelezettségek és a belső jog összhangját.”⁴

¹ Bökönyi István: Emberi jogok, Börtönügyi Szemle 2000/2. (68. o)

² Emberi Jogok Európai Egyezménye, 3. cikk

³ Bökönyi István: Emberi jogok, Börtönügyi Szemle 2000/2. (69. o)

⁴ 1949. évi XX. törvény a Magyar Köztársaság Alkotmányáról, I. fejezet, 7. § (1)

Az 1990-es években sor került a büntetés-végrehajtást érintő törvényi szabályozásra is. Így történt meg az **1979. évi 11. sz. törvényerejű rendelet** módosítása és kiegészítése is. A büntetés-végrehajtás ezen alaptörvénye tartalmazza mindazon emberi jogok érvényesülését, melyek az Alkotmányban vagy egyéb törvényekben vannak szabályozva. (Így került szabályozásra a büntetés-végrehajtás rendje, a fogvatartottak jogai és kötelezettségei, valamint az anyagi – és egészségügyi ellátás is.)

Hosszú időnek kellett eltelnie annak felismeréséhez és tényleges érvényesüléséhez, hogy az elítéltek nem csupán jogfosztott lények, hanem jogosultságokkal is rendelkező személyek.⁵ Így megtörtént annak felismerése is, hogy vannak olyan jogok, melyeket a szabadságelvonás ténye sem korlátoz (pl.: anyanyelv használatának joga, személyes adatok védelme, a hátrányos megkülönböztetés tilalma).

Vannak olyan jogok is, amit a szabadságvesztés végrehajtása módosít (pl.: közérdekű adatok megismeréséhez és terjesztéséhez való jog, az egyesüléshez való jog).

Léteznek azonban olyan jogok is, melyek a **Büntető Törvénykönyv** értelmében a szabadságvesztés végrehajtása alatt szünetelnek, mert azok a büntetés céljával ellentétesek.⁶ (Elsősorban azon jogok tartoznak ide, amelyekre a közügyektől való eltiltás is kiterjed.)

1.1. Az Emberi Jogok Európai Egyezménye

Ezen egyezmény az Európa Tanács által Rómában kelt, 1950. november 4-én és 1953-ban lépett hatályba. (Hivatalosan kihirdetett magyar elnevezése: Az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezmény.⁷) Magyarországon 1992. november 5-től kell alkalmazni. Kihirdetésére az 1993. évi XXXI. törvénnyel került sor.

Ebben az állomok lefektetik, mint szerződő felek, hogy biztosítják az alapvető polgári és politikai jogok érvényesülését, nem csak saját állampolgáraik, hanem a joghatóságuk alatt álló minden személy részére. Amennyiben az egyezményben foglalt jogok, akár egy állam vagy egyén vonatkozásában sérülést szenvednek, panasszal lehet fordulni az Emberi Jogok Európai Bíróságához.

Hangsúlyozandó azonban, hogy az egyezmény nem épül be szükségképpen minden állam nemzeti jogrendszerébe. A nemzetközi jog elméleti tézise szerint ugyanis az emberi

⁵ Tallár Ferenc: Az emberi jogok és az európai tradíció, Osiris Kiadó, 2002

⁶ Bökönyi István: Emberi jogok, Börtönügyi Szemle 2000/2. (73. o)

⁷ http://hu.wikipedia.org/wiki/Emberi_Jogok_Eur%C3%B3pai_Egyezm%C3%A9nye (letöltve: 2011. október 17.)

jogok fölötté állnak a szuverén államok törvényhozó eljárásainak és hatalmának, s ilyen módon került be a gyakorlatba is.⁸

Az egyezmény három nagy fejezetből és tizennégy kiegészítő jegyzőkönyvből épül fel. Az első fejezet a **Jogok és szabadságok** címet viseli, mely 17 cikket foglal magába. Itt van lefektetve többek között az élethez való jog, a kínzás tilalma, a tisztességes tárgyaláshoz való jog, a gondolat-, lelkiismeret-, és vallásszabadság, a véleménynyilvánítás szabadsága, a gyülekezés és egyesülés szabadsága, valamint a megkülönböztetés tilalma is.

A második fejezet már nem a jogokkal foglalkozik, hanem az **Emberi Jogok Európai Bíróságát** mutatja be. Itt 32 cikkben találunk rendelkezést, melyek a bíróság munkáját és tevékenységét szabályozzák. Így találkozhatunk itt a bíróság felállítására, a bírák számára és választására, a hivatalviselés idejére és az elmozdításra, a joghatóságra, a kamarákra és a nagykamarára vonatkozó szabályokkal, valamint egyéb eljárásbeli kötelezettségekkel is.

A harmadik fejezet egy viszonylag kisebb fejezetnek számít, ez a **Vegyes rendelkezések** címet viselni. Itt 8 cikket találunk, melyek között megemlítendő az egyezmény területi hatálya, a fenntartások, a felmondás valamint az aláírás és megerősítés is.⁹

1.2. Európai Börtönszabályok

„Az Európai Börtönszabályok egyértelműen foglalnak állást abban, hogy a fogvatartottak a börtönbe kerülve is állampolgárok maradnak, akiket továbbra is megilletnek az emberi jogok és olyan kondíciók, amelyeket az adott társadalom a szabad állampolgárai számára biztosít.”¹⁰

A büntetés-végrehajtási szabályok célja az, hogy a fogvatartottak méltányos és igazságos bánásmódban részesüljenek. A büntetés-végrehajtási szabályok összesítésének első kísérlete 1973-ra nyúlik vissza, ugyanis ekkor vezette be az Európa Tanács a fogvatartottakkal való bánásmód minimális szabályait összefoglaló rendelkezést, amely **1955-ben az ENSZ általi elfogadása után** már **Európai Börtönszabályok** néven vált ismertté. Akkor végző formáját az **Európai Tanács Miniszteri Bizottsága R/87/3. számú ajánlásával** nyerte el 1987-ben.

⁸ http://kompasz.balzac.zpok.hu/kompasz/az_emberi_jogok_europai_egyezménye

⁹ Emberi Jogok Európai Egyezménye

¹⁰ Ruzsonyi, 2003. 45.p.

Az 1987-ben elfogadott Börtönszabályok öt részben, 100 pontban foglalják össze a börtönrendszer működésére vonatkozó előírásokat. A Börtönszabályokon túl Európa Tanácsi határozatok, ajánlások is foglalkoznak a büntetés-végrehajtási rendszerek iránti követelményekkel.

Ebben az 1987-es Börtönszabályokban megváltoztak a hangsúlyok és a prioritások, természetesen nem csorbítva ezzel a hagyományos értékeket. „A legfontosabb változás, hogy a prioritások között az első helyre emelkedett ki az első hat szabályban megfogalmazott hat alapelv, amely a börtönszabályok alapjául szolgáló filozófiai és erkölcsi értékrendszer sarkköve. Ezek az alapelvek testesítik meg az emberiség, az emberi méltóság tiszteletben tartását, a társadalmi célok és a vezetői teljesítmény ama kritériumait, amelyekre ráépülhet a korszerű börtönrendszerek következetes és hatékony igazgatása.”¹¹

A **megújult igények** szükségessé tették az **Európai Börtönszabályok átdolgozását**, aktualizálását annak érdekében, hogy megfeleljenek a már gyakorlatban is végbement fejlődésnek. Az Európa szerte lezajlott változások arra késztették a Bűnözési Problémák Európai Bizottságát, hogy megbízza a Bűnügyi Tanácsot a már meglevő szabályzat és a jelenlegi gyakorlat összehangolásával.

Ennek a munkának az eredményeként **2006-ben megújult az Európai Börtönszabályok**, mely már foglalkozik számos olyan kérdéssel is, melyekre az 1987-es szabályok még nem tértek ki, illetve nem ilyen részletekkel tértek ki. Az új börtönszabályok az egészségügyi ellátás kérdését önálló részként kezelik. A fogvatartási feltételeknél külön foglalkozik a fiatalkorúak fogvatartási szabályaival, az etnikai és nyelvi kisebbségek kérdéskörével, valamint külön rögzíti azokat a feltételeket is, melyek azon gyermekekre vonatkoznak, akik a büntetés-végrehajtási intézményekben az anyával maradhatnak.¹²

Külön részben rendelkezik, az elítéltekre vonatkozó normákon túlmenően azokkal a szabályokkal, melyek a munkáltatás, oktatás, szabadulás kérdéskörére terjednek ki.

Az Európai Börtönszabályok 9 részre tagolódnak. Az **I. rész kilenc alapelvet** foglal magában. Az **első alapelv** kimondja, hogy : „A szabadságuktól megfosztott személyeket emberi jogaik tiszteletben tartásával kell kezelni.”¹³

¹¹ Európai Börtönszabályok, 1990. 22.p

¹² Burik Mónika: A magyar és külföldi büntetés-végrehajtási intézetek pénzügyi és gazdasági tevékenységének összehasonlítása – 18. oldal

¹³ Európai Börtönszabályok, 2006, I. Rész, 1. szabály

A **második alapelv** azt rögzíti, hogy a személyi szabadságuktól megfosztott személyeknek mindazok a jogaik megmaradnak melyeket őrizetbe helyezéssel vagy ítélettel nem vontak el tőlük.

A **harmadik alapelv** kifejti, hogy a személyi szabadságelvonással járó korlátozásokat a lehető legkisebb mértékre kell leszorítani, melynek arányosnak kell lennie a törvényes célokkal.

A **negyedik alapelvként** lefekteti, hogy az anyagi erőforrások hiánya nem ad alapot az emberi jogokat megsértő fogvatartási körülmények fennállására.

Az **ötödik** azt hangsúlyozza, hogy a büntetés-végrehajtási intézeti életnek a lehető legjobban kell hasonulnia a kinti élethez, míg a **hatodik** a társadalomba való sikeres reszocializáció elősegítésének követelményéről szól.

A **hetedik alapelv** kiemeli a szociális szolgáltatásokkal való együttműködést, és ösztönzi a civil társadalomnak a börtönéletbe való bevonását.

A büntetés-végrehajtás személyi állományára fektet le szabályozást a **nyolcadik alapelv**. Végül pedig a **kilencedik** a büntetés-végrehajtási intézetek feletti felügyelet és ellenőrzés szükségességét rögzíti.

A **II. rész a legterjedelmesebb** része a Börtönszabályoknak. Ez foglalkozik többek között a fogvatartottak befogadásával, fogvatartási helyiségekbe való beosztásával, higiénijával, ruházatával, ételmezésével, a tanulás lehetőségével, a vallásgyakorlás kérdésével, a külvilággal való kapcsolattartással.

A **III. rész az Egészségügy alcímet** kapta, melyen belül egyéb egészségügyi rendelkezéseket találhatunk. Így itt lett rögzítve az egészségügyi ellátás, az orvos – és ápolószemélyzetre vonatkozó előírások, az orvos feladatai, az egészségügyi ellátás nyújtása, a mentális egészséggel való foglalkozás és egyéb kérdések.

A biztonság és biztonságosság, a speciális biztonsági intézkedések, az ellenőrzések, a büntetés-végrehajtási intézményekben elkövetett bűncselekmények, a kényszer alkalmazása, a fegyverhasználat is mind olyan kérdések, melyek szabályozásra kerülnek a **IV. részben**.

A börtönszemélyzet kiválasztására és képzésére vonatkozó előírásokat az **V. részben** találjuk meg. A **VI. rész a Vizsgálat és ellenőrzés** cím alatt a kormányzati felügyelet és a független ellenőrzés szabályait rögzíti.

A **VII. rész** a jogerősen el nem ítélt fogvatartottakra vonatkozó szabályokat, ezen belül különösen az elítéltek státuszával, elhelyezésével, ruházatával, munkavégzésével valamint a kapcsolattartás szabályaival foglalkozik.

Az elítélteknek az oktatásban való részvételükről, szabadulásukról és munkavégzésükről tartalmaz rendelkezést a **VIII. rész**.

Végül pedig a **XI. Rész**, ami a Börtönszabályok tudományos kutatáson alapuló korszerűsítésre hívja fel a figyelmet.

2. fejezet:

Az Egyezmény 3. cikkének megsértése s az azzal felmerülő jogi problémák

2.1. Az emberséges bánásmód szabályozása

Az emberséges bánásmód, valamint az emberi méltóság tiszteletben tartásának követelményét több nemzetközi dokumentum és hazai jogszabály is meghatározza.

A **Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának** (PPJNE) 10. cikke előírja, hogy a szabadságuktól megfosztott személyekkel emberségesen és az emberi személyiség méltóságának a tiszteletben tartásával kell bánni.

Az **Európa Tanács Miniszteri Bizottságának R (87) 3. számú ajánlása** az Európai Börtönszabályokról, melynek 1. pontja kimondja, hogy „a szabadságtól való megfosztás olyan tárgyi és erkölcsi viszonyokban nyilvánulhat meg, melyek biztosítják az emberi méltóság tiszteletben tartását, és összhangban állnak az itt tárgyalásra kerülő szabályokkal”.

Az **ENSZ Közgyűlésén** 1979-ben elfogadásra került a **Magatartási Kódex a Rendfenntartó Erők Tisztviselőinek Számára** (REMK), melynek 2. cikke meghatározza, hogy „kötelességük teljesítése során a rendfenntartó erők tisztviselői kötelesek tiszteletben tartani és védelmezni az emberi méltóságot és óvni minden személy emberi jogát”.

Az **ENSZ Közgyűlés** 1990-ben elfogadott **45/111. számú határozatának** 1. pontja előírja, hogy az emberi méltóságot tiszteletben tartó bánásmód minden fogvatartottat alanyai jogon megillet.

Az emberséges bánásmód követelményét **Alkotmányunk** is lefekteti, hiszen az **54. §** kimondja, hogy minden embernek veleszületett joga van élethez és az emberi méltósághoz, melytől önkényesen megfosztani senkit sem lehet. Ugyanígy senkit sem lehet, kínzásnak vagy kegyetlen, megalázó elbánásnak vagy pedig büntetésnek alávetni.

Az Alkotmányon túl még a büntetések és intézkedések végrehajtásáról szóló **1979. évi 11. tvr. (Bv. tvr.) 21. §-a** is kimondja, hogy az elítélt emberi méltóságát tiszteletben kell tartani.

A kínzást és az embertelen, megalázó bánásmódot több *nemzetközi dokumentum és hazai jogszabály is tilalmazza.*

Az **Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának** (EJEN) 5. cikke, a **PPJNE** 7. cikke, az **Emberi Jogok Európai Egyezményének** (EJEE) 3. cikke, a **Kínzás és más kegyetlen vagy megalázó büntetések vagy bánásmód elleni Nemzetközi Egyezmény** (KNE) 16. cikke

hasonlóképpen nyilvánítanak állást, amikor kimondják, hogy „senkit sem lehet kínzásnak, vagy embertelen, megalázó bánásmódnak alávetni”.

A **kínzás fogalmát** a KNE 1. cikke határozza meg: „a kínzás kifejezés minden olyan cselekményt jelent, amelyet szándékosan, éles testi vagy lelki fájdalom vagy szenvedés kiváltása céljából alkalmaznak valakivel szemben...”.

Az REMK 1. cikke meghatározza, hogy a rendfenntartó erők tisztviselői kötelesek védelmezni minden embert a törvénytelen cselekményekkel szemben. A 3. cikk kimondja, hogy a rendfenntartó erők tisztviselői csakis akkor alkalmazhatnak erőszakot, ha az feltétlenül szükséges, és akkor is csak olyan mértékben, amennyire azt kötelességük teljesítése megköveteli tőlük.

Az **Alkotmánybíróság 13/2001. (V. 14.) AB határozata** is rögzíti, hogy a büntetés-végrehajtásban jelenlévő büntetőhatalom nem korlátlan, a bűnösnek ítélt személy neki nem teljes mértékben kiszolgáltatott. Az elítélt nem tárgya a büntetés-végrehajtásnak, hanem alanya. A büntetés-végrehajtás alkotmányos kereteit pedig nem más, mint a kínzás, a kegyetlen, megalázó bánásmód és büntetések tilalma adja.

Az **embertelen, megalázó bánásmód tilalmához kapcsolódik a diszkrimináció tilalma is**. A PPJNE 2. cikke, AZ EJEN 7. cikke, az EUBSZ 2. pontja, habár különböző megfogalmazásokban, de mégis ugyanazt a fontos mondanivalót rögzítik. Ez pedig nem más, mint az, hogy a törvény előtt mindenki egyenlő, és joga van bármilyen jellegű megkülönböztetés nélkül a törvény egyenlő védelméhez. Ennek megfelelően tehát nem tehető különbség a faj, a bőrszín, a nem, a nyelv, a vallás, a politikai vagy más vélemény, meggyőződés, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerint.

Alkotmányunk 70/A. §-a is kimondja, hogy a Magyar Köztársaság biztosítja a területén tartózkodó minden személy számára az emberi illetve az állampolgársági jogokat, bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül.

A **Bv. tvr. 2. §-a** szerint az elítéltek között nem tehető semmilyen jellegű hátrányos megkülönböztetés nemzetiségi és etnikai hovatartozásuk, vallási vagy politikai meggyőződésük, társadalmi származásuk, nemük, illetőleg vagyoni helyzetük szerint.

2.2. A bánásmód törvényességének biztosítása a büntetés végrehajtása során

A fogvatartottakkal való bánásmód, akkor tekinthető törvényesnek, ha megfelel mind a hatályos hazai rendelkezéseknek, mind pedig a nemzetközi egyezményekben megfogalmazott elvárásoknak.

A személyi szabadságukban korlátozott fogvatartottak számára biztosítani kell azt a védelmet, mely emberi jogaik súlyos megsértése esetén fennáll. A törvényes bánásmód a hatékonyan működő büntetés-végrehajtás egyik nélkülözhetetlen eleme, hiszen a társadalom azon tagjainál, akik valamilyen súlyos hibát vétettek, a törvény előírásainak tisztelete és szabályainak betartása hosszú távra, csakis a hatóságok példamutató magatartásával érhető el.

A bánásmód törvényessége összetetten jelentkezik a fogvatartás során. A **szoros értelemben vett törvényes bánásmód** közé sorolhatjuk a fogvatartottakkal való mindennemű hátrányos megkülönböztetés tilalmát, a fogvatartottak emberi méltóságának, önérzetének tiszteletben tartását, a megfelelő hangnem használatát. A bánásmódnak van egy **tágabb értelemben vett fogalma** is.¹⁴ Ide tartoznak az elítéltek fogvatartásának körülményei, valamint a fogva tartó helységek zsúfoltsága, telítettsége is.

A bánásmód törvényességének másik oldalán jelentkeznek azon kötelezettségek, melyek betartását a fogvatartottaktól követelik meg a szabályosan működő rend fennállása érdekében.

A büntetés-végrehajtás törvényességi felügyeletét a Magyar Köztársaság ügyészsége látja el. Az emberi és állampolgári jogok biztosítása, valamint a szankciók tartalmát képező jogkorlátozás törvényes végrehajtása iránti fokozódó igény indokoltá tette ezen ügyészi tevékenység hatékonyságának növelését.¹⁵ Az ügyész számára az ügyészségi törvény vizsgálati, meghallgatási, intézkedési és rendelkezési jogot biztosít. (Az emberi jogok általános érvényesülése terén kiemelt szerep és feladat jut az ombudsman intézményének is.¹⁶)

2.3. A fogvatartottakkal való bánásmód tartalma és terjedelme

A fogvatartó és fogvatartott közötti viszony minden szempontból széleskörű, a fogvatartottnak szinte kiterjed az egész életterére, hiszen a fogvatartó intézmények totális szervezetnek minősülnek.

¹⁴ Szűcs András: Helyzetkép a fogvatartottakkal kapcsolatos bánásmód törvényességéről, Börtönügyi Szemle 2007/3, 73-34. o.

¹⁵ Dr. Lajtár István: A büntetés-végrehajtás garancia – és kontrollrendszere Magyarországon, HVG – Orac Kiadó, 2010

¹⁶ Bökönyi István: Emberi jogok, Börtönügyi Szemle, 2002/2, 76. o.

A fogvatartottakkal való bánásmód tartalmát és terjedelmét a már említett jogviszony tartalma és terjedelme határozza meg. A köztudatban azonban ez ennyire nem egyértelmű, a bánásmódot többnyire leszűkítve értelmezik. Így nem tekintik például a bánásmód körébe tartozónak az elhelyezési, ellátási körülményeket, vagy egyes jogok (pl.: látogatás, levelezés) biztosítását.

A fogvatartási jogviszonyból eredően a bánásmód tartalmát és terjedelmét két nagy területre, objektív és szubjektív elemekre szokták felosztani.¹⁷

A bánásmód objektív elemei:

- az elhelyezési körülmények minősége
- a higiéniai viszonyok minősége
- az élelmezés színvonala
- a ruházat, ágynemű mennyisége
- az egészségügyi ellátás színvonala.

A bánásmód szubjektív elemei:

- a személyi állomány fogvatartottakhoz való viszonyulásának irányultsága
- a fogvatartottak egymás közötti viszonyainak a kontrollálása
- a napi elfoglaltságok biztosításának a színvonala és mértéke
- a fogvatartotti jogok biztosításának megfelelősége
- a fogvatartottak ügyei, panaszai és kérelmei intézésének színvonala.

A felsorolt elemek mindegyikét különböző szintű normák és előírások szabályozzák. Az ezeknek való megfelelés minősíti a bánásmódot.

A bánásmód mindig annak a személynek a részéről valósul meg, aki az adott szabály megtartásáért felelős.

2.4. Az Egyezmény 3. cikkének megsértése

Az egyik legnagyobb sérelmet szenvedő cikke az Egyezmények a 3. cikk, amely kimondja, hogy „senkit sem lehet kínzásnak, vagy embertelen, megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek alávetni”.¹⁸

¹⁷ Csordás Sándor – Vókó György: A fogvatartottakkal való bánásmód elvei és gyakorlata, Börtönügyi Szemle 2004/4, 7. o.

¹⁸ Emberi Jogok Európai Egyezménye, I. Fejezet, 3. cikk

Megsértése elsősorban olyan zárt, hierarchikus szervezeteknél illetve intézményeknél fordulhat elő ahol az érintettek kiszolgáltatott helyzetben vannak.¹⁹

Ezen érintettek például igen gyakran sérelmezik a fogvatartás körülményeit, de a Bíróság korábban csak szélsőséges esetekben szánta rá magát, hogy ezekben az ügyekben is megállapítsa a 3. cikk megsértését.²⁰ Ma már a bíróság terjedelmes esetjoga miatt is könnyebb talán egy ügyet e cikkbe ütközőnek nyilvánítani, hiszen a büntetés-végrehajtást érintő esetek legtöbbször valójában a megalázó bánásmód kérdése áll a középpontban.

Magyarországgal szemben, eddig **négy alkalommal** állapította meg az EJEB eme tilalomnak a megszegését:

- Kmetty kontra Magyarország
- M. P. kontra Magyarország
- Engel kontra Magyarország
- Csüllög kontra Magyarország

(A területi korlátok miatt dolgozatomban az utolsó két ügyet fogom ismertetni.)

Két megjegyzést szeretnék tenni, mielőtt a Bíróság döntéseinek ismertetésébe kezdenék. Elsőként azt emelném ki, hogy a döntések többségén érezhető, hogy a Bíróság az elítélt jogait tarja elsődleges szem előtt, melyek mindig és mindenkor léteznek. Szemlélete kettősséget képez: világos, de mégis összetett.²¹ Második megjegyzésként pedig azt érdemes hangsúlyozni, hogy a fogvatartottaktól érkező panaszok a legtöbb esetben nem csak egy emberi jog sérelmét kifogásolják, ami a börtön totális intézményi jellegéből adódik. Ebből az következik, hogy egyetlen börtönbeli cselekménnyel több emberi jog is sérelmet szenvedhet.

2.5. Engel kontra Magyarország ügy

A tények:

A kérelmező Engel Zoltán, magyar állampolgár, aki a Magyar Köztársaság ellen terjesztette elő kérelmét. Állítása szerint elzárása alatt, igazolatlan okok miatt vele szemben lealacsonyító bánásmódot tanúsítottak, valamint a magánéletéhez való jogát is megsértették.

¹⁹ Beszámoló – Az állampolgári jogok országos biztosának tevékenységéről, Országgyűlési Biztos Hivatala, 2010

²⁰ Dr. Grád András – Dr. Weller Mónika: A Strasbourgi Emberi Jogi Bíraskodás Kézikönyve, HVG – Orac, 4. bővített kiadás, 2011, 138. o.

²¹ Kabódi Csaba: Emberi jogok – A strasbourgi esetjog tükrében, Börtönügyi Szemle 1994/3, 3. o.

Az Egyezmény négy cikkének megsértése hivatkozva tette meg kérelmét, melyek az alábbiak voltak:

- 3. cikk: a kínzás tilalma
- 8. cikk: magán - és családi élet tiszteletben tartásához való jog
- 13. cikk: hatékony jogorvoslathoz való jog
- 14. cikk: megkülönböztetés tilalma.

Az ügy körülményei:

2003. május 13-án a kérelmezőt tettén érték fegyveres rablás során. Habár az elején megadást tanúsított, hirtelen lövéseket adott le, mely során két rendőr életét vesztette, egyet pedig megsebesített. A lövöldözések során az ő gerince is olyan fokú sérülést szenvedett, melynek következményeként deréktól lefelé lebénult. Mindemellett azóta inkontinenciától is szenved. Jelenleg 100%-osan rokkant, tolószékbe kényszerült és pelenka használatára is rá van szorulva.

A pályázót életfogytiglani szabadságvesztésre ítélték, melynek egy részét, 2005. február 25. és 2006. december 16. között a Szegedi Börtönben töltött.

A kérelmező előadta a panaszait az itt tapasztalt vele való bánásmóddal kapcsolatosan.

A börtönben cellatársai részéről sok bántalmazásnak volt kitéve. Állapota miatt képtelen volt teljesíteni azokat a fizikai tevékenységeket, mint a többi egészséges rab. A személyzettől kapott segítség nélkül nem tudott tisztálkodni, csak akkor, ha cellatársai segítettek neki. Nem látták el megfelelő fürdető eszközökkel, hanem helyette egy fából készült WC ülőkét adtak neki, ami már helyenként el volt korhadva, s egyszer össze is tört a 110 kg-os kérelmező súlya alatt.

Mivel különösen veszélyes rabnak minősítették, az autóban szállítás közben is meg volt bilincselve, és biztonsági öv nélkül csak úgy tudta magát biztonságosan tartani, hogy fejét a rázkódó jármű ajtajához szorította.²² Ebből kifolyólag rendszeresen duzzanatok keletkeztek a fején. Többször előfordult olyan eset is, hogy miután kiemelték a szállító autóból az övénél fogva húzták, sokszor a földön is, mely zúzódásokat eredményezett a kérelmező testén.

A kérelmező többször is kérvényezte áthelyezését más börtönbe, valamint panaszokkal is élt, melyek azonban nem bizonyultak sikeresnek:

- **2006. április 21-én engedélyt kért** arra, hogy áthelyezzék a **Nagyfai Börtönbe**, ezt azonban 2006 júniusában megtagadták tőle, arra hivatkozva, hogy a kérelmezőnek olyan

²² <http://www.origo.hu/nagyvilag/20100520-elmarasztalta-magyarorszagot-a-strasbourggi-emberi-jogok-europai-birosaga.html> (letöltve: 2011. 11. 03.)

fogvatartási intézetben kell töltenie büntetését, melynek szigorúsága arányos az általa elkövetett bűncselekménnyel, valamint kiemelték azt is, hogy a kérelmező nincs olyan egészségügyi állapotban, mely állandó ápolást és orvosi felügyeletet igényel

- **2006. szeptember 4-én áthelyezték egy másik cellába**, melyen társakkal már nem kellett osztoznia, de a körülmények változatlanok maradtak. Ekkor leginkább azt sérelmezte, hogy nem volt elérhető ápolószemélyzet, és orvosi vizsgálatok elvégzésére sem volt lehetősége

- **2006. szeptember 18-án egy orvosi jelentés** szerint a kérelmezőn nincs nyoma külső sérelemnek, így bizonyíték hiányában 2006. október 3-án a Budapesti Börtön felügyelője elutasította a kérelmező panaszát

- **2006. október 27-én** kérvényezte, hogy vizsgálják meg sérüléseit, melyek a szállítások során keletkeznek, azonban ismét elutasító választ kapott.

A sok kérelem végül mégis meghozta az eredményt. Engelt **2006. december 15-én átszállították a Sopronkőhidai Börtönbe**, ahol egy olyan cellában helyezték el, amit kifejezetten mozgássérült elítélteknek tartottak fenn. Itt megvizsgálta őt egy törvényszéki orvosszakértő, aki megállapította, hogy a kérelmező továbbra is 100%-os rokkantnak minősül, de ez nem zárja ki azt, hogy bizonyos mértékben gondoskodjon magáról.

A Kormány érvei:

A Kormány elmondása szerint, ők felkészítették a Szegedi Börtönt az elítélt fogadására, és a rendelkezésükre álló lehetőségeikhez mértén minden feltételt biztosítottak. Állításuk szerint, lehet, hogy a kérelmezőnek voltak sérelmei, azonban azok csakis minimális mértékűek lehetnek, semmiképpen nem éri azt a szintet, ami a 3. cikk megsértéséhez vezetne.

A 8. cikk megsértését teljes mértékben elutasították. Csakis olyan mértékben avatkoznak bele a fogvatartottak privát életébe, amennyi a rend és biztonság fenntartása érdekében szükséges.

A másik két cikk megsértéséből kifolyó védekezést nem terjesztett elő.

Releváns jog:

A Bíróság kiemelte, hogy a **6/1996. (VII. 12.) IM rendelet, 42. §. (3) bekezdésének d) pontja**, kimondja, hogy: „a IV. biztonsági csoportba kell besorolni azt az elítéltet, akinél alapos okkal arra lehet következtetni, hogy az intézet rendjét súlyosan sértő cselekményt, szökést, a saját vagy mások életét, testi épségét sértő vagy veszélyeztető magatartást fog

tanúsítani, illetve ilyen cselekményt már elkövetett, és a biztonságos fogvatartás csak őrzéssel, kivételesen felügyelettel biztosítható.”

A CPT ezen rendelkezés vizsgálata kapcsán **többször is járt hazánkban** és sok vizsgálatot végzett, melyekkel kapcsolatban jelentéseket tett a Kormány felé.

Ezen vizsgálatokban az kapott különösen nagy szerepet, hogy azok az elítéltek, akik ebbe a IV. biztonsági csoportba vannak beosztva, ténylegesen oda tartoznak-e, illetve szükség van-e egyáltalán ennek a csoportnak a fennállására.

Kezdetben a jelentések azt mondták, hogy ha megfelelően tudnak működni ezek a csoportok, és fenntartásuk szabályszerűen történik, valamint tényleg olyan elítéltek kapnak bennük helyet, akik valóban súlyos bűncselekményt követtek el - különös tekintettel itt a szervezett bűnözői tevékenység folytatására is - akkor hasznosak lehetnek. Azonban ezt, különösen a rabokra tekintettel, 6 havonta felül kell vizsgálni.

Később inkább azon álláspont alakult ki, hogy nem lehet a rabokat ilyen különleges biztonsági rezsim szerint fogvatartani, mert az állandó ellenőrzések és felülvizsgálatok nem segítik a beilleszkedésüket.

2005. április 8-án az alábbiakra hívta fel Magyarország figyelmét: Alkalmazható a raboknak a IV. biztonsági csoportba való besorolása, azonban a felülvizsgálatokat 3 havonta el kell végezni. A raboknak ezzel kapcsolatban mindenféle tájékoztatást rendelkezésükre kell bocsájtani. Erre azért is van szükség, mert sok fogvatartott panaszolta, hogy nincsenek kellően informálva, valamint a felülvizsgálati eljárással kapcsolatban sem kapták meg a szükséges iránymutatásokat.

A vizsgálathoz tartozó egyéb körülményekből a CPT küldöttsége azt állapította meg, hogy szükség van ennek a csoportnak a fenntartására, de csakis olyan bűnelkövetők esetén, akiknél valóban indokolt, s a felülvizsgálatokat minden esetben el kell végezni 3 havonta.

A Bíróság döntése:

A Bíróság megállapította az Egyezmény 3. cikkének megsértését, míg a másik három esetében nem tudja ezt egyértelműen kimondani.

Lényegegében **két tényezővel indokolta döntését:**

1. A paraplégiás elítélt orvosi vizsgálatához való késedelmes hozzáférés összeegyeztethetetlen a 3. cikk alapján a hatóságokra háruló azon kötelezettséggel, hogy megfelelő vizsgálatot folytassanak le az állítólagos bántalmazások kivizsgálására;

2. Nem megengedhető, hogy csupán a mozgáskorlátozott elítélt zárvatársainak jóindulatán múljon, hogy az illető megkapja a megfelelő gondozást.

Ezekén felül a Bíróság kiemeli, hogy az elítélt szállításának körülményi, s egészségi állapotának figyelmen kívül hagyása szintén kimeríti a 3. cikk megsértését.

Véleményem szerint az **Európai Börtönszabályok** előírásai is **sérülést szenvedtek**. Négy fontosabb rendelkezését tartom sérelmesnek:

Álláspontom szerint nem tartotta be a fogvatartási intézmény a **19. Szabály 3. pontját**, mely kimondja, hogy:

„A fogvatartottaknak nehézség nélkül és intimitásuk tiszteletben tartásával kell hozzájutniuk a tisztálkodási létesítményekhez.”

Szintén sérelmesnek tartom ugyanezen szabályon belül a **6. pontot**, mely arról rendelkezik, hogy a büntetés-végrehajtási hatóságoknak a fogvatartottak rendelkezésére kell bocsátani minden olyan eszközt, mely tisztaságukhoz, higiéniájukhoz szükséges.

Úgy gondolom, hogy a **32. Szabály 2. pontját** sem megfelelően került alkalmazásra, hiszen itt kimondják, hogy a fogvatartottat olyan körülmények között kell szállítani, mely nem okoz testi szenvedést vagy megaláztatást. Jelen esetben azonban e feltételt nem látom megvalósítottnak.

Végül pedig sérelmesnek tartom a **40. Szabály 5. pontjában** foglaltak betartását is, mely rögzíti, hogy a „fogvatartottnak részesülnie kell a szükséges orvosi, sebészeti, pszichológiai ellátásban, azokat is ideértve, amelyek szabad környezetben állnak rendelkezésre”.

Az emberi jogok érvényesülése szempontjából különösen fontos, hogy az elítéltek egészségügyi ellátása jogszabályok által legyen biztosítva. Az egészségügyi ellátással kapcsolatos emberi jogok érvényesülése a büntetés-végrehajtáson belül három szintre tagolható:²³

1. **Alapellátás**: állandó vagy szerződés alapján látják el a szak – és fogorvosok. Az egészségügyi alapellátást szakképzett ápolók segítik, ők végzik a beteg fogvatartottak gyógyszerrel való ellátását, valamint az orvos által előírt egyéb egészségügyi ápolói tevékenységet.

²³ Bökönyi István: Emberi jogok, Börtönügyi Szemle 2002/2, 70. o.

2. **Szakrendelői ellátás:** helyi polgári, egészségügyi intézményekben vagy pedig a Büntetés-végrehajtás Központi Kórházának a szakosztályain történik

3. **Kórházi ellátás:** ez az előbb említett Büntetés-végrehajtás Központi Kórházában (Tököl) vagy feltételek hiányában polgári kórházakban történik.

Úgy gondolom, hogy az ügy kapcsán elmondható, hogy a **fogyatékkal élő fogvatartottak olyan hátrányos helyzetűnek minősülnek**, akik számára pozitív intézkedés szükséges ahhoz, hogy e fogyatékból származó hátrányaik csökkenjenek vagy megszűnjenek. Véleményem szerint ezeket a pozitív diszkriminációs jellegű intézkedéseket törvényi szinten is szabályozni kellene.

2.6. Csüllög kontra Magyarország

Ez az ügy az egyik legújabb hazánk viszonylatában, hiszen 2011 júniusában mondta ki a Bíróság az ítéletet. Az eset a médiában is nagy hangot kapott, sok újságcikk és egyéb sajtóközlemény jelent meg az eset kapcsán.

A tények:

A kérelmező azért fordult a strasbourgi bírósághoz, mert álláspontja szerint fogvatartása embertelen és megalázó körülmények között zajlott, valamint nem kapta meg a megfelelő egészségügyi ellátást sem, hiszen többek között orvos sem állt a rendelkezésére, ha éppen szüksége volt rá.

Kérelmében hivatkozott az alábbi cikkek megsértésére:

- 3. cikk: kínzás tilalma
- 13. cikk: hatékony jogorvoslathoz való jog.

Az ügy körülményei:

A kérelmezőt 2005. február 7-én letartóztatták. 2006-ban ötévi szabadságvesztésre ítélték gyilkosságban való bűnrészesség miatt, melynek letöltését meg is kezdte. 2006. április 24-én azonban áthelyezték a Sopronköhidai Börtönbe, ahol egy különleges biztonsági cellában kapott helyet. 2006. április 28-án azonban kérvényezett egy áthelyezést, mely helyt kapott, s így a kérelmező átkerült a Váci börtönbe.

2006. augusztus 17-én azonban újabb parancs érkezett a Váci Börtönigazgatósághoz, mely szerint az elítélt szökésének megakadályozása végett őt ismételtén át kell helyezni. Ezúttal a Sátoraljaújhelyi Börtönbe, s ott szintén egy különleges biztonsági csoportba kell

besorolni. Indokként azt fogalmazták meg, hogy a fogvatartott újabb összeesküvése végett fontos, hogy minél szigorúbb felügyelet alatt legyen, s kiemelték, hogy a bűntársaitól való elválasztás is nagy jelentőséggel bír. (Ennek ellenére, a kérelmező bűntársai közül senkit sem tettek különleges biztonságú körletbe.)

2007. február 15. és 2007. március 27. között egy Budapesti börtönben töltött egy kisebb időszakot, ugyanolyan jellegű körülmények között, mint eddig a többi fogvatartási intézményben.

A különleges biztonsági elhelyezést több alkalommal is felülvizsgálták, de minden alkalommal meghosszabbították, bármilyen indoklás nélkül.

Fogvatartása alatt több alkalommal is kívánt volna élni panasz előterjesztési lehetőségével, erre azonban nem kapott lehetőséget.

A kérelmező előadta, hogy cellájában nem volt természetesen fény, elkülönített wc, állandóan kamerán keresztül figyelték, valamint szinte személyes tárgyat nem tarthatott magánál. Egy órát, fűsűt, műanyag evőeszközt, néhány irodaszer használatát engedték meg neki, valamint az olvasható könyvek és újságok számát is korlátozták. Kifogásolta azt is, hogy izolálták a külvilágtól, látogatóival is csak üvegezett kabinon keresztül tudott találkozni. A zárkán kívül kezét és lábát minden alkalommal megbilincseltek, és még az orvosi vizsgálatok alatt sem vették le róla.²⁴

Végül a fogvatartott ismételten egy budapesti börtönben került, ahol már nem sorolták be őt a IV. biztonsági csoportba, de itt is egy különleges biztonsági cellában helyezték el, ami az intézmény alagsorában helyezkedett el.

Releváns hazai jog:

Az **1995. évi CVII. törvény** (a büntetés-végrehajtás szervezetéről) **30. § (2) és (3) bekezdése** sérelmet szenvedett, melyek kimondják, hogy:

(2) A fogvatartott a róla nyilvántartott adatokat — a (3) bekezdésben foglalt kivételekkel — megismerheti, kérheti a téves adatok kijavítását és a jogellenesen nyilvántartott adatok törlését. A fogvatartott ilyen kérelmét teljesíteni kell.

(3) Nem hozható a fogvatartott tudomására a fogvatartás biztonságát érintő azon adat, mely olyan intézkedéssel kapcsolatban keletkezett, amelyet a fogvatartott törvényi rendelkezés következtében eltérni köteles. A fogvatartott szabadulásakor a minősített adat kivételével — kérésére — ezeket az adatokat is megismerheti.

²⁴ http://www.nol.hu/belfold/strasbourgi_rovo_a_satoraljaujhelyi_borton_embertelensegeert (letöltve: 2011. 10. 30.)

A Bíróság hivatkozik továbbá a **6/1996 (VII. 12.) IM rendelet** bizonyos rendelkezéseinek megsértésére, melyek nem kerültek kellőképpen alkalmazásra a fogvatartottal szemben. (Ennek értelmében kiemeli a 6., 42., 43. és 44. § rendelkezéseit.)

Végül hosszasan hangsúlyozza a Bíróság, hogy az eddigi rendelkezésekhez kapcsolódóan a **47. §** betartását szintén sérelmezi, hiszen itt van részletesen szabályozva, hogy a **különleges biztonsági zárkákba, körletekbe való helyezés** milyen feltételek mellett valósítható meg.

Jelen ügy kapcsán is foglalkozik a Bíróság a **Bv. tvr. szabályának megszegésével**. A Bíróság a **36. § (1) bekezdésének g) pontjának** megszegését hangsúlyozza, mely lefekteti, hogy: „az elítélt jogosult a büntetés-végrehajtási intézetben és a büntetés-végrehajtástól független szervhez közérdekű bejelentés, panasz, kérelem és jognyilatkozat előterjesztésére”.

Releváns nemzetközi dokumentumok:

Jelen ügy kapcsán, amit szintén hangsúlyoz a Bíróság az ismételten a **CPT jelentései** hazánk viszonylatában. Kivonatokra hivatkozik az **1999. december 5-16. között készült jelentésből**.

Ebben a jelentésben is főleg IV. biztonsági csoportba beosztott rabok rendszeres felülvizsgálatát írja elő. Hangsúlyozza annak jelentőségét, hogy a rabot nem kell tovább ilyen különleges biztonsági rezsimben tartani, ha a vele szemben fennálló kockázatok minimális szintre csökkentek le.

Észrevételezi, a kézi bilincs rutinszerűvé vált használatát, valamint a IV. biztonsági csoportba sorolt rabok teljes elszigeteltségét.

Fontos, hogy a rabok kapjanak meg minden szükséges információt, az elhelyezésükről és annak okairól, valamint helyzetük megváltozásának lehetőségét is kilátásba kell helyezni.

Összegzésben három fontos szempontot emel ki:

- azt a rabot, akit a börtönhatóságok IV. biztonsági cellában helyeznek el, lehetőség szerint írásban értesítsék erről,
- az ilyen rab, kapjon lehetőséget arra, hogy nézeteit előadhassa,
- az ilyen fogvatartott elhelyezését háromhavonta felül kell vizsgálni.

Véleményem szerint, az **Európai Börtönszabályok** rendelkezési szintén sérelmet szenvedtek.

Ügyünkben két szabályról gondolom azt, hogy nem nyertek kellő alkalmazást. Az egyik a már említett **19. Szabály 3. pontja**, mely az intimitás biztosítását juttatja érvényre, a másik pedig a még eddig nem ismertetett **24. Szabály 4. pontja**, mely kimondja, hogy: „a látogatási módozatoknak lehetővé kell tenniük a fogvatartottak számára, hogy a lehető legtermészetesebb módon tartsák fenn és fejlesszék családi kapcsolataikat”.

Az Egyezmény 3. cikkének megsértése:

A kérelmező panaszolta, hogy fogvatartásának ideje alatt, öt körülbelül két éven keresztül lealacsonyító és megalázó bánásmódnak tettek ki, valamint a külvilággal való kapcsolattartása - a szinte teljes elszigeteltség miatt – jelentősen körülményes volt. Ezen érveket figyelembe véve hivatkozott az Egyezmény 3. cikkének megsértésére.

A Kormány érvei:

A Kormány ismételten azt hozta fel érvként, hogy a panaszolt bánásmód nem érte el a szigorinak azt a szintjét, ami kimerítené a 3. cikk rendelkezését.

A IV. biztonsági csoportba olyan rabokat sorolnak be, akik súlyos, erőszakos bűncselekményt követtek el, mely szempontnak a kérelmező megfelelt. Ezen elhelyezés megváltoztatását nem tartja szükségesnek, mert álláspontja szerint az elítélt mindent megkapott, amit a jog számára lehetővé tett.

Látogatókat fogadhatott minden hónapban kétszer, elérhető volt számára a televízió, valamint a könyvtárból a könyvek is rendelkezésére álltak. Ezeken felül még a börtönkáplánnal is találkozhatott.

A Bíróság értékelése és döntése:

A Bíróság nehezebb helyzetben volt a **13. cikk megsértése kapcsán**, mert nem tartotta egyértelműnek a sérelmét. Ez a cikk azt mondja ki, hogy: „bárkinek, akinek a jelen Egyezményben meghatározott jogait és szabadságait megsértették, joga van ahhoz, hogy a hazai hatóság előtt a jogsérelem hatékony orvoslását kérje az esetben is, ha e jogokat hivatalos minőségben eljáró személyek sértették meg”.

Döntését mégis sikerült egy jelentős érveléssel megalapoznia, ami az, hogy az államügyész elutasította a kérelmező segítségkérését, pedig meg lett volna a joga ahhoz, hogy gondoskodjon a megfelelő jogorvoslásról.

A **3. cikk megsértését** a már fentebb is említett jogszabályok figyelem kívül hagyásával, valamint a fogvatartás körülményeinek elfogadhatatlanságával is indokolja a Bíróság. A Kormány érvei közül azonban egyet sem talált helyénvalónak.

A Bíróság ítéletéből azonban egyértelműnek következik, hogy a hazai különleges biztonságú körleteket át kell építenie az államnak, javítania kell a fogvatartás körülményein és a jogorvoslati lehetőségeken is.²⁵

BVOP: „Szakszerű és jogszerű volt Csüllög Zsigmond fogvatartása”

A BVOP közleménye szerint Csüllög fogvatartása jogszerűen zajlott.

„A különleges biztonságú körletben az erőszakos, életellenes bűncselekményt elkövetőket, a szervezett bűnözői csoportok tagjait vagy a nyíltan agresszív viselkedésű, magukra vagy a társaikra veszélyes, az intézet rendjét és biztonságát veszélyeztető fogvatartottakat helyezik el” - írja a BVOP.

A BVOP közleményében kiemelte továbbá, hogy a CPT 2009-ben tett látogatásakor a különleges biztonságú körlet működését is vizsgálta, s azonnali intézkedésre okot adó körülményt nem észlelt, a kisebb kifogásokat pedig – mint a mozgáskorlátozó eszközök használata és zárak szellőzése - már az intézet orvosolta.²⁶

Személyes véleményemben ismételten az **Európai Börtönszabályokra** hivatkozom. Úgy gondolom, hogy a **19. Szabály 3. és 6. pontja** ismételten nem került betartásra az eset kapcsán. Nem érintett sérelemként merül fel azonban a **24. Szabály 4. pontja**, mely kimondja, hogy: „a látogatási módozatoknak lehetővé kell tenniük a fogvatartottak számára, hogy a lehető legtermészetesebb módon tartsák fenn és fejlesszék családi kapcsolataikat”.²⁷ A kérelmező elmondása szerint, szeretteivel való kapcsolattartása fogvatartásának körülményei között körülményes volt, így úgy gondolom, hogy ezen jogszabály megsértése is említésre méltó.

Az eddigiekben próbáltam bemutatni, hogy hazánk mennyiben sértette meg az Egyezmény 3. cikkét a büntetés-végrehajtási intézményekben. Általánosságban elmondható, hogy a legtöbb eset kapcsán ennek a cikknek a sérelme merül fel, hiszen ez egy olyan témát feszeget, mely világszerte nagy probléma minden fogvatartási-intézetben. Hazánk nemzetközi viszonylatokban középen helyezkedik el, azon a képzeletbeli skálán melyet fel lehetne állítani a már eddig megtörtént marasztalások kapcsán.

²⁵ http://hvg.hu/itthon/20110608_csullog_emberi_jogok_birosaga (letöltve: 2011. 10. 30.)

²⁶ http://index.hu/belfold/2011/06/09/bvop_szakszeru_es_jogszeru_volt_csullog_zsigmond_fogva_tartasa/ (letöltve: 2011. 10. 30.)

²⁷ Európai Börtönszabályok, II. Rész, 24. Szabály 4. pont

Ebből arra következtethetünk, hogy vannak olyan kezdeményezések melyek sikeresek voltak, s valamennyivel sikerült visszább szorítani a megalázó bánásmód „alkalmazását”, de még mindig van mit javítaniuk az intézményeknek, s dolgozni kell még azon, hogy a jövőben ez még inkább csökkenő tendenciát mutasson.

2.7. A 3. cikk sérelme nemzetközi szinten

A 3. cikk sérelme nem csak hazánkban, hanem nemzetközi szinten is kimagaslik az Egyezmény többi cikke közül, de nem csak jelentősége, hanem meghágása terén is.

Most már tudjuk, hogy hazánk ebben is a középkelet-középkategóriát képviseli, de vajon melyek azok az országok, ahol a legtöbbször sérül meg e cikk, s melyek azok, ahol szinte alig fordul elő? A következőkben ez áll vizsgálódásom középpontjában.

2.7.1. Mikor nem sérül a 3. cikk?

Habár többször előfordult már, hogy a CPT jelentéseiben megállapította, hogy már a fogvatartás körülményei kifejezetten embertelenek és megalázóak, a Bíróság ezt mégsem állapította meg.

Így történt ez többek között a **Delazarus kontra Egyesült Királyság**²⁸ ügyben is, amikor a Bíróság a fegyházban büntetését töltő elítélt által benyújtott kérelme tekintetében később megállapította, hogy a panaszolt körülmények nem ütköznek a 3. cikk rendelkezésébe.²⁹ Az általános álláspont az volt a börtönkörülményeket illetően, hogy az elhelyezés feltételeit, az intézkedések szigorúságát, időtartamát, célját és annak a fogvatartottakra gyakorolt hatását a kérdés megítélésakor egyaránt figyelembe kell venni.

Hasonlóképpen nem állapította meg a Bíróság a 3. cikk sérelmét az **Aerts kontra Belgium** ügyben.³⁰ Itt a kérelmező a börtönpszichiátrián való fogvatartását és annak körülményeit sérelmezte.³¹ Az előző brit ügghöz hasonlóan itt is hiányosságok merültek fel a fogvatartás körülményeit illetően, azonban a Bíróság álláspontja szerint ezek sem érték el azt az embertelen vagy megalázó szintet, mely a 3. cikk sérelmét kimerítené.

A Bíróság nézete szerint, tehát a legfontosabb a 3. cikk megsértésének megállapításánál, hogy el kell érnie egy szintet - a szigorú és megalázásnak azt a minimális szintjét - melynek esetében már kimondható, hogy az adott cikk sérelmet szenvedett. Ez nem egyszerű, hosszas

²⁸ 17525/90 sz. kérelem

²⁹ Dr. Grád András – Dr. Weller Mónika: A Strasbourgi Emberi Jogi Bírászkodás Kézikönyve, HVG – Orac, 4. bővített kiadás, 2011, 138. o.

³⁰ 25357/94 sz. kérelem

³¹ Dr. Grád András – Dr. Weller Mónika: A Strasbourgi Emberi Jogi Bírászkodás Kézikönyve, HVG – Orac, 4. bővített kiadás, 2011, 139. o.

vizsgálódást igényel, ma azonban, mint már fentebb említettem, a Bíróság hamarabb kimondja a 3. cikk sérelmét, mint a korábbi években.

Nem sérti a 3. cikket, ha az idős vagy rossz egészségügyi állapotban lévő vádlottat hosszú tartalmú szabadságvesztésre ítélik, feltéve, hogy a hatóságok a büntetés-végrehajtási intézet keretében megfelelő orvosi ellátásról és ápolási körülményekről gondoskodnak.

Gelfmann kontra Franciaország ügyben³² nem állapította meg a Bíróság a 3. cikk megsértését, ahol az AIDS-ben szenvedő kérelmezőt emberölés, fegyveres rablás és megrontás büntette miatt, betegsége ellenére hosszú ideig tartó szabadvesztésre ítélték.

A **Slimai kontra Franciaország** ügyben³³ szintén nem állapította meg a Bíróság Franciaország mulasztását, melyben a kóros elmeállapotban lévő kérelmezőt, súlyos állapota ellenére tartották fogva és ennek során tüdőödémában meghalt.

Szintén nem állapította meg a Bíróság a 3. cikk megsértését a **Camoisi kontra Olaszország** eset³⁴ kapcsán, amikor csak a felügyelet és ellenőrzés szigorára panaszkodott a kérelmező, akit veszélyes személye miatt részesítettek ilyen jellegű fogvatartásban.

2.7.2. Külföldi elmarasztalások a 3. cikk sérelme kapcsán

Az államoknak ma már nehezebb a feladatuk, hiszen a Bíróság gyakorlata az elmúlt 10 évben szigorodott. A legtöbb országban már történt marasztalás a 3. cikk sérelme miatt, hiszen néha olyan keskeny a határ, hogy még a büntetés-végrehajtási intézet sem vesz róla tudomást, hogy bármilyen jellegű jogszabálysértést követett volna el.

Így történt ez a **Dvoynikh kontra Ukrajna** ügyben³⁵ is, melyben kimondta a bíróság, hogy az a tény, hogy az elítélt maga kérte az adott büntetés-végrehajtási intézetben való elhelyezését, még nem mentesíti a tagállamot a 3. cikk rendelkezésének betartása alól.

2.7.2.1. Elmarasztalás a fogvatartási körülmények miatt

A fogvatartás körülményeit illetően akár már 10 nap is elegendő lehet, hogy a Bíróság megállapítsa a 3. cikk sérelmét, különösen, ha a kérelmező által előadott fogvatartási feltételek rosszak, a kormány pedig nem cáfolja meg az elítélt állításait.³⁶ Így például nem

³² 25875/03 sz. kérelem

³³ 57671/00 sz. kérelem

³⁴ 24358/02 sz. kérelem

³⁵ 72277/10. sz. kérelem

³⁶ Dr. Grád András – Dr. Weller Mónika: A Strasbourgi Emberi Jogi Bírászkodás Kézikönyve, HVG – Orac, 4. bővített kiadás, 2011, 139. o.

nyilatkozik a celláról, vagy nem ismerteti a higiénias viszonyokat stb. (**Karapetyan kontra Arménia** ügy³⁷)

A **Valeriu és Nocilae Rosca kontra Moldova** ügyben³⁸ kimondta a Bíróság, hogy akár a pár órán keresztül bírósági tárgyalásra való várakozás, egy 1-2 cm² cellában is egyezményesértő lehet, ha a fogvatartott tizedmagával van összezárva, nem kap sem ételt sem pedig vizet, és WC-re sem mehet el.

Oroszországban a börtönviszony talán nem csak európai, hanem világviszonylatban is a legrosszabbak közé sorolhatóak. Vele szemben a Bíróság már jelentős számú marasztaló ítéletet hozott, így többek között a **Kalashnikov kontra Oroszország**³⁹ ügyben is. Itt a kérelmezőnek egy 8 főre tervezett, 16 m²-es cellát kellett megosztania 18-20 elítélt társával együtt, akik között sok erős dohányos volt. Habár a szobában emeletes ágyak voltak, mindegyikre több elítélt jutott, emiatt csak 8 órás váltásokban tudtak aludni. A WC a cella egyik sarkában helyezkedett el, 1 méterre az étkezőasztaltól, ahol csak egy 1,1 méter magas paraván választotta el a mosdótól, valamint emellett rálátást biztosított mind a többi elítélt, mind pedig a személyzet részéről. A cellában gyakran tartottak fogva tbc-s és szifiliszes elítélteket, melyekkel veszélyeztették a többi rab egészségét. Meleg vizes zuhanyzásra havonta kétszer volt lehetőség. A kérelmező e viszonyok közepette különféle bőrbetegségeket szerzett a fogvatartásának ideje alatt. Mindezeket mérlegelve a Bíróság egyhangúan kimondta a 3. cikk megsértését.

Sajnos azonban Oroszországban a zsúfoltság miatti váltóalvások általánosnak mondhatók, több esetet⁴⁰ is emiatt nyilvánítottak 3. cikkbe ütközőnek. (**Mayzit kontra Oroszország**)

Ezen esetek alapján is szembetűnik, hogy a túlszúfoltság különösen nagy problémát jelent Európa-szerte. A büntetés-végrehajtási intézetekben általánosnak tekinthető az a gyakorlat, miszerint az azokban elhelyezett fogvatartottak száma meghaladja az intézet befogadóképességét.⁴¹ Ezen gyakorlat lényegesen megnehezíti az emberhez méltó körülmények megteremtését a fogvatartási helyszíneken.

Marasztalás történt az **Ilaşcu és társai kontra Moldova és Oroszország** ügyben⁴² is. A kérelmezők politikai okból voltak fogvatartva, időnként teljes elszigeteltségben, máskor túlszúfolt cellákban, szinte elviselhetetlen higiénias körülmények között. Így például naponta

³⁷ 22397/05. sz. kérelem

³⁸ 41704/02. sz. kérelem

³⁹ 47095/99 sz. kérelem

⁴⁰ 63378/99 sz. kérelem

⁴¹ Vókö György: Európai büntetés-végrehajtási jog, Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2006

⁴² 48787/99 sz. kérelem

45 másodpercre vehették igénybe a folyosón, nyilvánosan elhelyezett illemhelyet, annak kilátásba helyezésével, hogy az időkeret túllépése esetén rájuk uszítják a kutyákat. Ezek mellett a szűk és levegőtlen cellában a rosszul táplált rabok egyike tbc-s lett, kezelését azonban nem biztosították.⁴³ Ezek után nem meglepő, hogy a Bíróság kimondta a 3. cikk sérelmét, valamint a négy kérelmező részére összesen 760.000 Euró vagyoni és nem vagyoni kártérítést ítél meg.

A **Tarariyeva kontra Oroszország** ügyben⁴⁴ az elítélt szállításának körülményei miatt történt marasztalás. Az orvos megállapítása szerint a kérelmező már olyan súlyos egészségügyi állapotban volt, hogy szállítása nem volt javasolt. Mindennek ellenére az elítéltet még csak nem is mentőautóban, hanem közönséges rabszállítóval utaztatták, mely elég ok volt a Bíróságnak, hogy kimondja marasztaló ítéletét, különösen arra tekintettel, hogy a kérelmező nem sokkal később elhalálozott.

Szintén a fogvatartott szállításával volt kapcsolatos a **Khudyorov kontra Oroszország** eset⁴⁵ is. A kérelmezőt elmondása szerint rendkívül gyakran (kb. 200 esetben) szállították a fogvatartás helyéről a bíróságra, de a rabszállítóban olyan kevés volt a hely, hogy az egy főre tervezett rekeszben ketten kellett, hogy üljenek, ráadásul egymás ölében, és az is előfordult, hogy a kérelmező ilyenkor kimaradt az étkezésosztásból is. Habár a szállítás csak néhány órát vett igénybe a Bíróság hangsúlyozta, hogy az embertelen és megalázó körülmények közötti szállítás ténye független annak időtartamától.

Oroszországban a viszonyok nem sokat javultak, de a helyzet **Ukrajnában** sem sokkal kedvezőbb. Itt egy kérelmezőnek többször is hatvanadmagával kellett megosztozni egy 56 m²-es cellán.⁴⁶ A minősíthetetlen higiénias körülmények között, és a kérelmező nem megfelelő módon kezelt tbc-je mellett a marasztalás nem lehetett kétséges. (**Melnik kontra Ukrajna**)

A higiénias körülményekre és más fogvatartási probléma figyelembe vételével a Bíróság több esetben marasztalta már el Görögországot is. Így például a **Vafiadis kontra Görögország** ügyben is.⁴⁷

Egy másik ügyben azért történt marasztalás a görögökkel szemben,⁴⁸ mert a kérelmező két hónapos idegenrendészeti fogvatartása alatt több problémát is jelentett, így például azt, hogy hat hónapon keresztül nem engedték ki a néhány m²-es cellájából, a higiénias viszonyok

⁴³ Dr. Grád András – Dr. Weller Mónika: A Strasbourgi Emberi Jogi Bírászkodás Kézikönyve, HVG – Orac, 4. bővített kiadás, 2011, 141. o.

⁴⁴ 4353/03 sz. kérelem

⁴⁵ 6847/02 sz. kérelem

⁴⁶ 72286/01 sz. kérelem

⁴⁷ 2489/07 sz. kérelem

⁴⁸ 52451/07 sz. kérelem

itt is minősíthetetlenek voltak és a kérelmezőnek nem biztosítottak orvosi ellátást, pedig indokoltsága fennállt. (**S. D. kontra Görögország**)

A **Dougoz kontra Görögország** ügyben⁴⁹ azért történt marasztalás, mert a kérelmezőt egy tízszeresen túlszűfolt cellában, hosszú időn keresztül tartották fogva. Az elítélteknek a földön kellett aludniuk bármiféle matrac vagy pokróc nélkül. A cellák mocskosak voltak, ablaktalanok és szellőztelenek.⁵⁰ Az étel, amit naponta kétszer kaptak alig volt ehető, kintről pedig semmilyen élelmiszert nem kaphattak vagy vásárolhattak. Szintén hasonló okokból került sor a marasztalásra a **Peers kontra Görögország**⁵¹ eset kapcsán is.

Romániát is több eset kapcsán marasztalták már el, így többek között a **Rupa kontra Románia** ügyben,⁵² ahol a kérelmező egészségi állapotának nem megfelelő elhelyezés, valamint az orvosi kezelés hiánya szolgáltatta az alapot, míg az **Alexandru Marius Radu kontra Románia** esetén⁵³ a cellatársak által okozott sérülések kezelése nem volt megfelelő.

Azért is elmarasztalást kapott Románia,⁵⁴ amikor a még hatályban lévő jogszabályok szerint a fogvatartott szállításának ideje alatt nem kaphatott enni, hacsak az utazás időtartama nem haladta meg a 12 órát. A kérelmező nő esetében ez azonban azt jelentette, hogy a rendszeres, több mint 10 órás utak során nem kapott semmilyen ételmet.⁵⁵ (**Artimenko kontra Romania**)

Szintén Romániában történt meg egy nagy botrányt kavarázó eset⁵⁶ (**Pantea kontra Románia**), ahol az elítélt megtagadta együttműködését a börtönhatósággal, ezért egyebek mellett kényszertáplálását kellett elrendelni. A börtönszemélyzet a problémát akként próbálta megoldani, hogy a kérelmezőt két közismerten agresszív, többszörös visszaeső elítélttel tették egy zárkába, akik a személyzet bátorítása mellett bántalmazták és több csontját is eltörték. Később az orvosok elrendelték átszállítását egy 500 kilométerre lévő gyógyintézetbe, a fogvatartott állítólagos paranoid pszichózisára tekintettel. A kérelmező súlyos sérülései ellenére az utat egy rabszállítóban tette meg, mely alatt 3 nap és 3 éjjel tartották a kocsiban egyfolytában, s ezen idő leforgása alatt sem enni, sem pedig inni nem kapott. Mindezekre

⁴⁹ 40907/98 sz. kérelem

⁵⁰ Dr. Grád András – Dr. Weller Mónika: A Strasbourgi Emberi Jogi Bíraskodás Kézikönyve, HVG – Orac, 4. bővített kiadás, 2011, 141. o.

⁵¹ 28524/95 sz. kérelem

⁵² 58478/00 sz. kérelem

⁵³ 34022/05 sz. kérelem

⁵⁴ 12535/04 sz. kérelem

⁵⁵ Dr. Grád András – Dr. Weller Mónika: A Strasbourgi Emberi Jogi Bíraskodás Kézikönyve, HVG – Orac, 4. bővített kiadás, 2011, 144. o.

⁵⁶ 33343/96 sz. kérelem

tekintettel elmarasztalta a Bíróság Romániát a 3. cikk megsértése miatt, s hangsúlyozta, hogy a hatóságok megvédeni is kötelesek a fogvatartottakat társaiktól.

2.7.2.2. A fogvatartottak fogyatékoságának vagy betegségének figyelmen kívül hagyásával elkövetett sérelem

A 3. cikk sérelmét állapította meg a Bíróság egy görög ügyben,⁵⁷ ahol egy szklerózisos beteg mozgásterápiás kezelése nem rendszeresen, hanem csak néhány alkalommal történt meg. A kezelések hiánya végül a kérelmező állapotában súlyosbodásához vezetett. **(Serifes kontra Görögország)**

Egy brit esetben⁵⁸ szintén mozgásképtelen, csökevényes végtagokkal született személy volt a kérelmező. A bűncselekményéért nagy árat fizető női kérelmezőt, állapotához nem alkalmazkodó körülmények között helyezték el, ami egyebek mellett oda vezetett, hogy nem tudott önállóan kimenni a WC-re, ha pedig kivitték, előfordult több alkalommal is, hogy órákra otthagyták, és végül férfi őröknek kellett gondoskodniuk személyes higiéniájáról. A Bíróság mindezt a bánásmódot nem tartotta összegeztethetőnek az Egyezmény 3. cikkével. **(Price kontra Egyesült Királyság)**

A **Mouisel kontra Franciaország** ügyben⁵⁹ azért került sor az elmarasztalásra, mert a szabadságvesztését töltő fogvatartott leukémiássá vált, és a hatóságok ezután még évekig börtönben tartották, mielőtt végül félbeszakították büntetését.

Moldova elmarasztalása⁶⁰ azért történt meg, mert a súlyosan vesebeteg kérelmezőt évekig tartották fogva orvosi kezelés nélkül mindannak ellenére, hogy a börtönorvosok szakvéleménye sürgős beavatkozásra hívta fel a hatóságokat. Ezen ügy kapcsán a Bíróság ismételten hangsúlyozta, hogy a tagállamok nem tesznek eleget a 3. cikk elvárásainak, ha ugyan engedélyezik az orvosi vizsgálatokat, de azokat követően nem hajtják végre az előírt javaslatokat. **(Holomirov kontra Moldova)**

⁵⁷ 27695 sz. kérelem

⁵⁸ 33394/96 sz. kérelem

⁵⁹ 67263/01 sz. kérelem

⁶⁰ 30649/05 sz. kérelem

Az esetek alapján megállapítható, hogy a büntetés-végrehajtási intézetek sok esetben sértik meg azzal az Egyezményt, hogy figyelmen kívül hagyják beteg fogvatartottakat megillető jogokat.

Alapvető problémaként merül fel azonban – nemcsak külföldi, hanem magyar viszonylatokban is -, hogy az anyagi háttér igencsak szűkös, s a növekvő fogvatartotti létszám csak tovább nehezíti a megfelelő ellátás kivitelezését.⁶¹

2.7.2.3. Kábítószerrel és magánzárkával kapcsolatban történt elmarasztalások

A kábítószer korunk egyik legnagyobb kihívása. A szenvedélybetegségek - és betegségek köre egyre nő. A betegellátó rendszer hiányosságai, a megelőző módszerek részletességei egyaránt megnehezítik e terület áttekintését.

Az adott esetben felmerülő krízishelyzetbe korán be kell avatkozni, mert ez biztosítani tudja a minél előbbi gyógyulást, ellenkező esetben szövődményként drogos, alkoholista, még súlyosabb esetben a beteg pszichopata vagy öngyilkos lesz.⁶²

Mindezekre tekintettel a kábítószer-élvezők fogvatartása is körülményes odafigyelést igényel a büntetés-végrehajtási intézetek részéről, mert ha az elítélt nem kapja meg a kellő kezelést, az szintén súlyos következményeket vonhat maga után.

Magyarország azon országok közé tartozik, ahol ilyen jellegű marasztalásra eddig még nem került sor.

Nem mondható el azonban ugyanez az Egyesült Királyságról, ugyanis ott marasztalt a Bíróság a **McGlinchey kontra Egyesült Királyság** ügyben,⁶³ ahol egy 31 éves brit női elítélt meghalt a börtönben. Halálához nagymértékben hozzájárultak kábítószerfüggése miatt kialakult betegségei, azonban már a halála előtti napokban is nagyon rossz egészségügyi állapotban volt. Sokat hányt, nem tudta megtartani a folyadékot, amivel fennállt a kiszáradás veszélye. Testsúlya nagyon rövid idő alatt lecsökkent, sokszor elájult. Mindezek a körülmények nem voltak elegendőek a börtönhatóságoknak ahhoz, hogy egészségügyi állapotát vizsgálatok keretében felmérjék, így nem szállították kórház, nem kapta meg a szükséges gyógyszereket, infúziókat melyek talán megmenthették volna az életét. Mindezek hatására állapította meg a Bíróság a 3. cikk sérelmét. (Görögországot is marasztalták már hasonló jellegű ügyben.)

⁶¹ Vókó György – Kovács Dorottya: A fogvatartottaknak az egészségügyi ellátással kapcsolatos panaszainak törvényességi vizsgálatáról, Börtönügyi Szemle 2002/3.

⁶² Borgulya Zoltán: Szabadulás után, drog nélkül, Börtönügyi Szemle 2002/3.

⁶³ 50390/99 sz. kérelem

A fogvatartás körülményeit tekintve gyakori panaszforrásként merül fel a magánzárka. A Bíróság gyakorlata alapján azonban még a hosszabb tartalmú magánelzárás sem alapozza meg felétlenül a 3. cikk sérelmét. A magánelzárás ugyanis csak akkor ütközik az Egyezménybe, ha minden teljes szenzoros elszigeteltség mellett valósul meg. Ez azt jelenti, hogy a fogvatartott nem kommunikálhat senkivel és az információszerzés egyéb jellegű forrásaitól, így például újságtól, televízió nézésétől is megfosztják.

Sok olyan eset van azonban, melyeknél a magánzárkában való elhelyezés a 3. cikk sérelmeként szolgált. Így történt ez a **Renolde kontra Franciaország** ügyben⁶⁴ is, ahol a súlyosan mentális zavarban szenvedő fogvatartottat büntetésből hetekre magánzárkába helyezték. Az eset végkimenetele az lett, hogy az elítélt öngyilkosságot követett el.

Hollandiát is elmarasztalta a Bíróság⁶⁵ amiatt, hogy a kérelmezőnek 7 hónapot kellett magánzárkában töltenie, ahonnan csak egészségügyi állapota miatt, és akkor is csak nagy fájdalmak árán tudott a szabad levegőre jutni. Minderre azonban szüksége volt, ugyanis a zárkájában szélsőséges hőmérsékleti viszonyok voltak és a csapadék is beesett. (**Mathew kontra Hollandia**)

Szintén elmarasztalással végződött egy lett ügy is,⁶⁶ melyben a kérelmező azt panaszolta, hogy a másfél hónapos magánelzárása alatt olyan cellában tartották fogva, ahol semmiféle bútorzat nem volt. (**Nikitenko kontra Lettország**)

Palushi kontra Ausztria ügyet⁶⁷ is egyezményesértőnek nyilvánították, amikor egy éhségsztrájkot folytató, legyengült elítéltet helyeztek el egy magánzárkában, bármilyen jellegű orvosi vagy ápolói felügyelet nélkül.

2.7.2.4. Testi motozásból és kényszergyógykezelésből fakadó marasztalások

Megállapította a Bíróság a 3. cikk megsértését a **Valasinas kontra Litvánia** eset⁶⁸ kapcsán, amikor a férfi kérelmezőt arra kényszerítették női börtönőrök jelenlétében, hogy vetközzön meztelenre, majd pusztá kézzel megvizsgálták genitáliáit és testnyílásait.

⁶⁴ 5608/05 sz. kérelem

⁶⁵ 24919/03 sz. kérelem

⁶⁶ 62609/00. sz. kérelem

⁶⁷ 27900/04 sz. kérelem

⁶⁸ 44558/98 sz. kérelem

Az **Iwanczuk kontra Lengyelország** ügyben⁶⁹ egy lengyel fogvatartott csak az őt megillető jogait szerette volna gyakorolni, amikor a törvény által biztosított szavazati jogával kívánt élni. Az örök azonban közölték vele, hogy ezt csak akkor teheti meg, ha először átesik egy testi motozáson. Habár a kérelmező nem adott rá okot, mégis arra utasították, hogy vetközzön le, miközben folyamatosan gúnyolták és megjegyzéseket tettek. Mivel az alsónadrágját már nem volt hajlandó levenni, nem engedték meg neki, hogy éljen szavazati jogával.

Hollandiában sajnos szinte már gyakorlatnak tekinthető, hogy a fogvatartottakat bármiféle különösebb indok nélkül, heti rendszerességgel, meztelen testi motozásnak teszik ki. Néhány kérelmező esetében ez éveken keresztül is zajlott. Így marasztaló ítélet született többek között a **Van der Ven kontra Hollandia**⁷⁰ és a **Lorsé és társai kontra Hollandia**⁷¹ ügyekben is.

Ettől azonban sajnos sokkal súlyosabb esetek is megtörténtek már. A **Maslova és Nalbandov kontra Oroszország** ügyben,⁷² egy orgazdasággal vádolt megbilincselte női kérelmezőt úgy próbáltak vallomásra bírni, hogy két rendőr, pár órával később pedig két ügyészségi nyomozó megerőszakolta és orális szexre kényszerítette. Ezen felül összeverték, gázlarcot húztak a fejére és légzőnyílásait befogva fojtogatták, valamint fülbevalójába áramot vezettek s ezen keresztül elektrosokkolták. Mindezen testi büntetések súlyosító körülményként értékelendők az ügy kapcsán, s a Bíróság is így értékelte őket.⁷³

A kérelmező feljelentést tett az elkövetők ellen, akik azonban megtagadták a sperma és vizeletminta adását, melyet az orosz hatóságok tudomásul vettek, s ilyen szellemben folytatták le az egész eljárást, melynek végkifejlete az lett, hogy nem sikerült bebizonyítani a terheltek bűnösségét.

A Bíróság marasztaló döntésében kiemelte, hogy neki nem tiszte állást foglalni a bűnösség kérdésében, de kifejtette, hogy a kérelmező állításait és bizonyítékait figyelembe véve, az orosz hatóságok elmulasztották az ügy megfelelő kivizsgálását, miközben a kérelmező sérelmére egy olyan cselekményt követtek el mely kimeríti a kínzás fogalmát.

⁶⁹ 25196/94 sz. kérelem

⁷⁰ 50901/99 sz. kérelem

⁷¹ 52750/99 sz. kérelem

⁷² 839/02 sz. kérelem

⁷³ Kabódi Csaba – Lőrinc József – Mezey Barna: Büntetéstani Alapfogalmak, Rejtjel Kiadó, Budapest, 2005

Jelentős problémát okoz a börtönhatóságoknak a **kényszergyógykezeléssel** kapcsolatos esetek ellátása. Itt jellemző az elítéltek jogi helyzetére az, hogy a fogvatartotti kötelezettségek a beteg kóros elmeállapota miatt háttérbe szorulnak, mivel teljesítésüknek nincsen reális alapja.⁷⁴

A leghíresebb esetek közé tartozik a Herczegfalvy-ügy,⁷⁵ melyet egy Ausztriában élő magyar állampolgár indított. A kérelmezőt a bűncselekmények elkövetése után cselekvőkéességét korlátozó gondnokság alá helyezték, és részére kényszergyógykezelést rendeltek el. A kérelmező azonban ápolása alatt agresszív magatartást tanúsított, melyet úgy próbáltak kivédeni, hogy összekötözött bokával és megbilincselve tartották napokig.⁷⁶ Éhségstrájkjai miatt többször is kellett kényszertáplálni. Sok időt töltött magánzárkában is, valamint büntetésből időnként megtiltották számára a televízió nézést és a rádióhallgatást is.

A Bíróság az ügyben mégsem hozott marasztaló ítéletet, mert úgy vélte, hogy az alkalmazott módszerek orvosi szempontból szükségesnek bizonyultak, az izoláció pedig nem érte el azt a fokot, hogy az embertelen és megalázó bánásmód megállapítható lenne. Más cikkek sérelme miatt azonban elmarasztalásban részesült Ausztria. (**Herczegfalvy kontra Ausztria**)

A **Henaf kontra Franciaország** ügyben⁷⁷ azonban történt marasztalás. Itt a kórházban az idős kérelmezőt, aki nem volt agresszív, azonban szökésétől tartva (különösebb okok nélkül) hosszabb időre ágyhoz kötözték. A Bíróság Franciaország ezen eljárást nem találta szabályszerűnek, s egyhangúan megállapította a 3. cikk sérelmét.

Láthatjuk, hogy a 3. cikk megsértése mennyire gazdag, változatos formákban történhet meg. Hazánknak - habár nem sok esetben sértette még meg e cikkely rendelkezéseit - mégis jobban oda kell figyelnie, hogy a jövőben e sérelmek száma inkább csökkenő, mintsem növekvő tendenciát mutasson.

⁷⁴ Büntetés-végrehajtási jog (A szabadságelvonnással járó jogkövetkezmények végrehajtása), Rejtjel Kiadó, Budapest, 1999

⁷⁵ 10533/83 sz. kérelem

⁷⁶ Dr. Grád András – Dr. Weller Mónika: A Strasbourgi Emberi Jogi Bíráskodás Kézikönyve, HVG – Orac, 4. bővített kiadás, 2011, 152. o

⁷⁷ 65436/01 sz. kérelem

3. fejezet:

Az Egyezmény 8. cikkének megsértése s az azzal felmerülő jogi problémák

3.1. A levéltitok védelmével kapcsolatos joggyakorlat

A Bíróság jelentős joggyakorlatot fejlesztett ki a levéltitok védelme körében. Ezen ügyek elsősorban az elítéltek levelezésével és a büntetés-végrehajtási intézményekkel kapcsolatosak. Az Egyezmény szempontjából az elítéltek levelezése két részre osztható fel: a hivatalos levelezésre (hatóságokkal, nemzetközi szervezetekkel, ügyvédekkel folytatott), és az e körbe nem tartozó magánlevelezésre.⁷⁸ (Az előbbieket illeti meg a legszigorúbb titokvédelem.)

Hazánkat is marasztalták már levéltitok megsértésével kapcsolatos ügyben, a következőkben ezt szeretném bemutatni.

3.2. Sárközy kontra Magyarország

Az eset körülményei:

A kérelmezőt 1990. május 31-én lopás vádja miatt letartóztatták Szigetváron. A kérelmező előadása szerint a rendőrök többször megütötték, s arra szólították fel, hogy vallja bűnösnek magát. 1990. június 3-án egy állítólagos bántalmazást követően a kérelmező öngyilkosságot kísérelt meg. A történetek után kórházba szállították, ahol kezelésben részesült.

1991. május 31-én a kérelmezőt ismételten letartóztatták, s először a Pécsi Rendőrkapitányság fogdájában, majd a Pécsi Büntetés-Végrehajtási Intézetben tartották fogva. Később előadta, hogy mind a cellában, mind pedig a börtönben a rendőrök bántalmazásának volt kitéve. Mindezek után az 1991 nyarán történt cselekmények miatt, vádat emelt a rendőrök és az ügyében érintett börtönszemélyzet ellen. 1991. december 14-én azonban a Kaposvári Ügyészség Nyomozó Hivatalának Pécsi Kirendeltsége ejtette a vádakát.

1992. március 3-án négy év és két hónap letöltendő börtönbüntetésre ítélte a Szigetvári Bíróság a kérelmezőt, többek között a börtönből való szökésének vétsége miatt.

1992. június 17-én a Baranya Megyei Bíróság elutasította a kérelmezőnek az ítélet elleni fellebbezését.

1992. július 6-án a pályázót áthelyezték a Budapesti Börtönbe. A hatóságok a bebörtönzéskor tekintettel voltak arra, hogy a kérelmező egyszer már kísérelt meg

⁷⁸ Vókó György: A magyar büntetés-végrehajtási jog, Dialóg - Campus Kiadó, Budapest – Pécs, 1999

öngyilkosságot, és szökést is a börtönből, így őt különösen veszélyes fogvatartottként kezelték.

1993. február 8-án az Igazságügyi Minisztérium Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága visszautasította a pályázó panaszát, melyet a fogvatartási körülményekkel kapcsolatosan tett.

A kérelmező 1993. április 19-én egy kérelmet nyújtott be a Bizottságnak.

A kérelmező szerint azokat a leveleket, amiket 1993. május 5. és június 23. között a Bizottság neki küldött, távollétében felbontották, és átlagos 2-3 nap késéssel adták át neki, valamint az ő Bizottságnak szóló leveleit is jelentős késedelemmel postázták.

A Kormány szerint a Budapesti Börtön a beérkezés dátumakor bélyegzi le a leveleket, így ebből semmilyen félreértés nem keletkezhet.

A pályázó 1993. június 11-én írt levele csak június 23-án érkezett meg a Bizottságnak, miközben a június 13-án írt, már június 16-án megérkezett. A pályázó állítása szerint a leveleit felbontják és elolvassák, majd, hogy ez a tény ne tűnjön fel, újrabélyegzik.

A tapasztalatokból tanulva a börtönhatóságok változtattak a gyakorlatukon. A Bizottság által 1993. július 1-én a kérelmezőnek írt levelét, 1993. július 6-án épen és bontatlanul adták át a kérelmezőnek.

Releváns hazai jog:

Az **1979. évi 11. törvényerejű rendelet** (a büntetések és intézkedések végrehajtásáról) 36. §. (1) bekezdésének b) pontja kimondja, hogy: „Az elítélt jogosult a hozzátartozóival, valamint az általa megjelölt és a büntetés-végrehajtási intézet által engedélyezett személyekkel való levelezésre, a levelek gyakorisága és terjedelme nem korlátozott.”

Ugyanezen szakasz g) pontja pedig kimondja, hogy: „Az elítélt a büntetés-végrehajtási intézetben és a büntetés-végrehajtástól független szervhez közérdekű bejelentés, panasz, kérelem és jognyilatkozat előterjesztésére.”

1972. évi V. törvény (A Magyar Köztársaság ügyességéről) **11. §. c) pontja** kimondja, hogy: „Az ügyész az ezen fejezetben írt felügyeleti tevékenysége során bármely időpontban, ellenőrizheti az illetékes szerveknél a büntetések és az intézkedések végrehajtására vonatkozó jogszabályok megtartását.”

A panasz:

A kérelmező panaszolja, hogy ártatlanul lett elítélve, és, hogy a beterjesztett kérelmeivel kapcsolatosan a Bíróság elfogultan döntött.

Ezen felül a kérelmező panaszolja, hogy a börtönhatóságok beleavatkoztak a levelezésébe.

Beterjeszt néhány levelet azok közül, melyeket a Bizottságnak jelentős késedelemmel postázott a börtönhatóság.

Előadja továbbá, hogy a Bizottság hozzá címzett leveleit szintén felbontották és részére csak jelentős késedelemmel adták át.

A kérelmező állítása szerint fogvatartása alatt vele szemben lealacsonyító és megalázó bánásmódot alkalmaztak.

Emiatt kéri, hogy a Bíróság állapítsa meg a 3., 8. és ezekkel együtt a 13. cikk rendelkezéseinek a megsértését is.

Az Egyezmény 3. cikkének a megsértése

A kérelmező előadása szerint, vele fogvatartása alatt rosszul bántak, többször is bántalmazták.

A Kormány védekezésként előterjesztette, hogy a panasz időszakából nincsen a kérelmezőnek olyan egyértelmű bizonyítéka, mellyel a bántalmazásokat kellően igazolni tudná. Fogvatartásának körülményeiben alkalmazkodtak a kérelmező személyiségéhez, mely szerint különösen veszélyesnek minősül.

A kérelmező azonban előadta, hogy fogvatartásának körülményei önmagában megvalósítják a 3. cikk sérelmét, hiszen hét másik fogvatartottal van egy kicsi cellában, melyet az étkezéseket leszámítva nem hagyhat el.

A Bíróság úgy találta, hogy nem lehet figyelmen kívül hagyni a kérelmező állításait, de egy hosszabb és részletesebb vizsgálatra van szükség ahhoz, hogy e cikk sérelme egyértelműen megállapítható legyen.

Az Egyezmény 8. cikkének a megsértése

A kérelmező panaszolja, hogy a 8. cikkben foglalt rendelkezések sérelmet szenvedtek. A cikk ugyanis kimondja, hogy:

„1. Mindenkinnek joga van arra, hogy magán – és családi életét, lakását és levelezését tiszteletben tartsák.

2. E jog gyakorlásába hatóság csak a törvényben meghatározott, olyan esetekben avatkozhat be, amikor az egy demokratikus társadalomban a nemzetbiztonság, a közbiztonság vagy az ország gazdasági jóléte érdekében, zavargás vagy bűncselekmény megelőzése, a közegészségügy vagy az erkölcsök védelme, avagy mások jogainak és szabadságainak védelme érdekében szükséges.”

A Kormány védekezésében e cikk 2. pontjára hivatkozott. Állítása szerint, ha a börtönhatóságok fel is bontották a kérelmező leveleit, az megalapozott volt, hiszen ez a bűnmegelőzés elősegítéséhez és a közbiztonság megtartásához nagymértékben hozzájárult.

A Bíróság döntése:

A Bíróság döntésében hosszabb és jelentősebb indoklás nélkül kimondta, hogy Magyarország megszegte az Egyezmény 8. cikkét, amikor a kérelmezőnek a Bizottsággal folytatott levelezését felbontották s gondosan lepecsételték.

Magyarország az elmarasztalást követően komoly előfeszítéseket tett annak érdekében, hogy a büntetés-végrehajtási intézmények alkalmazottainak megfelelő tájékoztatásával erejét vegye további hasonló eseményeknek. Ez olyan sikeresnek bizonyult, hogy az azóta eltelt mintegy 20 év alatt nem került sor újabb marasztalásra e cikkel összefüggésben.

3.3. A 8. cikk sérelme nemzetközi szinten

Azok az államok azonban, melyek az utóbbi években csatlakoztak az Egyezményhez, szinte kivétel nélkül szembesülnek a börtönlevelezés problémájával.

Mivel a hatóságok rendszeresen felbontották a kérelmezők Bírósághoz írt leveleit, vagy visszatartották azokat, sőt olyan eset is előfordult, amikor a kérelmezőt meggátolták a levélírásban, az egyhangúan kimondott marasztaló ítéletek nem lehettek kétségesek. (**Petra kontra Románia**⁷⁹ ügy, **Klyakhin kontra Oroszország**⁸⁰ eset).

A Bíróság kimondta, hogy az elítéltek hivatalos levelezése kizárólag tiltott melléklet alapos gyanújának megléte esetén bontható fel a börtönhatóságok által. Ezekben az esetekben is csak szigorú feltételek mellett folyamodhat ehhez a hatóság:⁸¹

- csakis az elítélt jelenlétében van lehetőség a levél felbontására,
- az elítélt hozzájárulása nélkül még ebben az esetben sem olvashatja el a levelet.

⁷⁹ 27273/95 sz. kérelem

⁸⁰ 45082/99 sz. kérelem

⁸¹ Dr. Grád András – Dr. Weller Mónika: A Strasbourgi Emberi Jogi Bírászkodás Kézikönyve, HVG – Orac, 4. bővített kiadás, 2011, 500. o.

Vannak azonban olyan tagállamok is, ahol a börtönhatóságok szinte napi rendszerességgel, következetes módon bontják fel a fogvatartottak Bírósághoz szóló leveleit, amit szintén sorozatos elmarasztalások követnek. (**Kornakov kontra Lettország** ügy⁸², **Karalevicius kontra Litvánia** eset⁸³, **Pisk-Piskowski kontra Lengyelország** ügy⁸⁴.)

Az elítéltek magánjellegű levelezésénél azonban más a helyzet. Itt a garanciális érdekek sokkal alacsonyabbak, és az ehhez kapcsolódó titokvédelem is jóval csekélyebb mértékű. A börtönhatóságoknak szinte tetszőleges joguk van arra, hogy a fogvatartottak levelezését ellenőrizzék.

Azonban az elítélteknek is joguk van arra, hogy családjukkal levelezést folytassanak, valamint, hogy a börtönhatóságok biztosítsák számukra a levelezés technikai feltételeit. (Így például követelhető a börtön hivatalos papírjának használata, ha ilyen kellő mennyiségben rendelkezésre áll.) A hatóságok nem kötelesek az elítéltek összes levelezéssel felmerülő költségeit viselni, de olyan helyzet nem fordulhat elő, hogy a fogvatartott a bélyeghez szükséges pénz hiánya miatt ne folytathasson levelezést.

Így történt marasztalás a **Szuluk kontra Egyesült Királyság** ügy⁸⁵ kapcsán is, ahol az elítéltnak a praktizáló specialistájával folytatott és a börtönhatóságoknak előzetesen bejelentett, kizárólagosan orvosi levelezését továbbították a börtön orvosának ellenőrzés céljából. A Bíróság hangsúlyozta, hogy a nemzeti hatóságok nem vonhatják alaptanul kétségbe az orvos jóhiszeműségét, így nem fogadta el a börtönhatóság azon érvelést, miszerint félt az „összejátszás” veszélyétől.

Mint láthatjuk, hogy a 8. cikk sérelmére is sok esetben kerül sor, s habár hazánk az ezzel kapcsolatos problémát úgy tűnik már kiküszöbölte, külföldi viszonylatokban ez még nem került kellő mértékben orvoslásra.

⁸² 61005/00 sz. kérelem

⁸³ 53254/99 sz. kérelem

⁸⁴ 92/03. sz. kérelem

⁸⁵ 36939/05. sz. kérelem

4. fejezet:

Az Egyezmény 14. cikkével felmerülő jogi problémák

4.1. A diszkrimináció tilalma

Az Egyezmény egyik legellentmondásosabb cikkei közé tartozik a 14. cikk, mely kimondja, hogy: „A jelen Egyezményben meghatározott jogok és szabadságok élvezetét minden megkülönböztetés, például nem, faj, szín, nyelv, vallás, politikai vagy egyéb vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, nemzeti kisebbséghez tartozás, vagyoni helyzet, születés szerinti vagy egyéb helyzet alapján történő megkülönböztetés nélkül kell biztosítani.”

Hazánk szerencsés helyzetben van, ugyanis vele szemben még nem állapították meg ezen cikk sérelmét, azonban volt egy kérelem, mely jelentős hatást gyakorolt a Bíróság joggyakorlatára, így ennek bemutatására is szeretnék kitérni.

4.2. Balogh kontra Magyarország

Hazánkra nézve ezen ügy azért számít jelentősnek, mert ez volt az, melyben a kérelmező arra hivatkozott, hogy vele szemben diszkriminatív cselekményeket alkalmaztak.

A tények:

A kérelmező Balogh Sándor kérelmező, magyar állampolgár 1999. április 8-án terjesztette be kérelmét a Bíróság elé.

A kérelmező előadta, hogy őt a rendőrség bántalmazta, s hogy a bántalmazás után tett panaszát nem vizsgálták ki kellően. Emiatt a 3. cikk megsértésére hivatkozik.

Az Egyezmény 6. cikkének 1. pontja alapján azt panaszolta, hogy ügyét nem vitték független és pártatlan bíróság elé, s hatékony jogorvoslatra sem volt lehetősége, pedig a 13. cikk mindezt lehetővé teszi számára.

Végül pedig előterjesztette, hogy mindezt azért alkalmazták vele szemben, mert roma származású, így hivatkozik a 14. cikk szabályának megsértésére is.

Az ügy körülményei:

1995. augusztus 9-én a kérelmező S. és B.-né kíséretében házaló kereskedés formájában szemet árúsítottak Orosházán, melyet teherautójukon szállítottak. Egy meghiúsult üzlet után azonban néhány vásárló feljelentéssel élt a rendőrségen a három személy ellen, akik a nélkül

hagyták el az udvarukat, hogy visszaadták volna szénvásárlási utalványukat. Délután 5.45 körül két helyi rendőr megállította a kérelmező teherautóját, s arra utasította a kérelmezőt és társait, hogy jelenjenek meg az Orosházi Rendőrkapitányságon. A kapitányságon a rendőrök kihallgatták a kérelmezőt.

A kérelmező állítása szerint, kihallgatása során az egyik rendőr többször is megütötte az arcát és a bal fülét, a másik pedig a vállára mért ütésekkel. A rendőrök azt követelték tőle, hogy mondja meg, hová rejtette el a lopott utalványokat.

Amikor a kérelmezőt két órási kihallgatás után elengedték, B.-né és S. a rendőrkapitányság földszintjén találkoztak a kérelmezővel.

A kérelmező azt állította, hogy amikor társaival elhagyta a kapitányság épületét, az egyik rendőr az alábbi szavakat mondta: "Mondjátok meg a miskolci cigányoknak, hogy jobban járnak, ha nem teszik be a lábukat Orosházára."

Később a kérelmező felkereste háziorvosát, aki azt tanácsolta neki, hogy menjen el a Diósgyőri Kórház Fül-, Orr-, Gégészei Osztályára. 1995. augusztus 14-én dobhártya-helyreállító operációt kellett végezni a kérelmezőn, akinek dobhártyája sérüléssel szakadás (traumás perforáció) következtében károsodást szenvedett. 1995. augusztus 16-án az operáló orvos jelentette az ügyet a rendőrségnek.

1995. augusztus 28-án a kérelmezőt kiengedték a kórházból. Az ekkor kiállított zárójelentés konkrét időpontra való utalás nélkül megállapította, hogy a kérelmező bal oldali dobhártyája sérülés következtében átszakadt.

1995. szeptember 25-én a Csongrád Megyei Ügyészségi Nyomozó Hivatal tájékoztatta a kérelmezőt, hogy az operációt végző orvos által augusztus 16-án előterjesztett információ alapján büntetőeljárás indult az ügyben érintett rendőrök ellen "kényszervallatás" és "hivatalos eljárásban elkövetett bántalmazás" miatt.

A Nyomozó Hivatal kihallgatta a kérelmezőt és többi tanút. A kérelmező oldaláról négy személyt hallgattak ki.

A Nyomozó Hivatal meghallgatta még az operáló orvost és négy olyan rendőrt is, akik a kérelmező kihallgatásakor jelen voltak. A két bántalmazással vádolt rendőr tagadta a cselekmény elkövetését.

1995. november 30-án a Nyomozó Hivatal értékelhető bizonyítékok hiánya miatt megszüntette a büntetőeljárást a rendőrök ellen. 1995. december 12-én a kérelmező panasszal élt a megszüntető végzés ellen.

1996. január 24-én az Orosházi Városi Ügyészség elrendelte a nyomozás folytatását, valamint a kérelmező, az érintett rendőrök, és a különböző tanúk szembesítését.

A folytatódó eljárás keretében a Csongrád Megyei Ügyészségi Nyomozó Hivatal 1996. március 1-én szembesítette a kérelmezőt a gyanúsított rendőrökkel és egy harmadik rendőrrel, akit új tanúként hallgattak meg.

1996. március 6-án a Nyomozó Hivatal megszüntette a nyomozást. Egyrészt a kérelmező és társai, másrészt az ügyben érintett rendőrök vallomásai, illetve a kérelmező és a rendőrök szembesítése alapján a Nyomozó Hivatal megállapította ugyan, hogy bár a kérelmezőnek sérülései keletkezhettek az általa elmondott módon, nem lehetett azonban minden kétséget kizáróan megállapítani, hogy a sérüléseket kihallgatása előtt vagy után szenvedte el.

Mivel az incidensnek nem volt szemtanúja, és az ügyben keletkezett orvosi szakvélemény nem volt egyértelmű azt illetően, hogy a kérelmező sérülései mely időpontban keletkeztek, a Nyomozó Hivatal megalapozatlanság miatt kénytelen volt elutasítani a kérelmező által felhozott vádakát, s megszüntetni az eljárást. A kérelmező a végzés ellen nem tett panaszt.

1996. augusztus 1-jén a kérelmezőt 50%-osan csökkent munkaképességűvé nyilvánították *asthma bronchiale* (asztma) és megromlott hallás miatt. A csökkent munkaképesség miatt nem tudta meghosszabbítani a vezetői engedélyét és nem tudott sofőrként sem elhelyezkedni.

1998. március 30-án a kérelmező kártérítést kért az incidens miatt a Belügyminisztériumtól. 1998. április 16-án a Békés Megyei Rendőrfőkapitányság arról tájékoztatta a kérelmezőt, hogy nem jogosult a kártérítésre, mert nem élt panasszal az 1996. március 6-i megszüntető végzés ellen, a rendes jogorvoslatot nem merítette ki, amelynek kimerítése az államigazgatási jogkörben okozott kárért való felelősség megállapításának előfeltételét képezte.

1998. április 22-én a kérelmező a NEKI-t (Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Jogvédő Iroda) kérte fel arra, hogy járjon el ügyében. A NEKI által 1998. augusztus 19-én beszerzett újabb orvosszakértői vélemény megállapította, hogy a dobhártya sérülés miatti átszakadását az esetek többségében a fülre mért ütés okozza.

Ezen új bizonyíték alapján 1998. augusztus 25-én a NEKI panaszt tett a Legfőbb Ügyészségnél az 1996. március 6-i határozat ellen, s a büntetőeljárásról szóló törvény 141. §-ra hivatkozva kérte a büntetőeljárás újbóli megindítását.

1998. október 5-én a Csongrád Megyei Főügyészség végül elutasította a panaszt.

A határozat megemlítette, hogy a koherens tanúvallomások, illetve meggyőző orvosszakértői vélemény hiányában lehetetlen volt bizonyítani akár azt, hogy a kérelmező

sérülései valóban a rendőrségi fogvatartás során keletkezettek, akár pedig azt, hogy a sérülést a gyanúsított rendőrök követték el. Az ügyészség felhívta a figyelmet arra, hogy a kérelmezőt 1995. augusztus 9-én hallgatták ki, de ő csak augusztus 11-én fordult orvoshoz. Megállapította továbbá a határozat, hogy az új orvosszakértői vélemény semmilyen olyan új tényt nem tartalmazott, amely alapján indokolt lenne a nyomozás folytatása vagy a gyanúsítottak elleni vádemelés. Az ügyészség arra a következtetésre jutott, hogy az ügyet meg kell szüntetni, mert a kérelmező állításait nem lehet bizonyítani. A határozatot 1998. október 14-én kézbesítették a NEKI számára.

Releváns hazai jogszabályok:

A büntetőeljárásról szóló törvény 148. § kimondja:

- „(1) Akinek a határozata, intézkedése vagy intézkedésének elmulasztása a jogait vagy érdekeit sérti, emiatt panasszal élhet.
- (4) A panaszt a határozat közlésétől, illetőleg az intézkedésnek vagy az intézkedés elmulasztásának a panaszra jogosult tudomására jutásától számított nyolc napon belül lehet a hatóságnál megtenni.
- (5) Ha a hatóság a panasznak nem ad helyt, az iratokat huszonnégy órán belül a panasz elbírálására jogosult ügyésznek köteles nyilatkozatával együtt megküldeni. Az ügyész a panaszt nyolc napon belül elbírálja.
- (6) A panaszt akkor is el lehet utasítani, ha elkészt, vagy nem jogosulttól származik.”

A Polgári törvénykönyvről szóló, 1959. évi IV. törvény 339. § (1) bekezdése kimondja: “Aki másnak jogellenesen kárt okoz, köteles azt megtéríteni. Mentessül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben elvárható.”

A Polgári törvénykönyvről szóló törvény 349. § kimondja: “(1) Államigazgatási jogkörben okozott kárért a felelősséget csak akkor lehet megállapítani, ha a kár rendes jogorvoslással nem volt elhárítható, illetőleg a károsult a kár elhárítására alkalmas rendes jogorvoslati lehetőségeket igénybe vette.”

A Polgári perrendtartásról szóló, többször módosított 1952. évi III. törvény 3. § (5) bekezdése kimondja: „Ha törvény másként nem rendelkezik, a bíróság a polgári perben alakszerű bizonyítási szabályokhoz, a bizonyítás meghatározott módjához vagy meghatározott bizonyítási eszközök alkalmazásához nincs kötve, szabadon felhasználhatja a felek előadásait, valamint felhasználhat minden egyéb bizonyítékot, amely a tényállás felderítésére alkalmas.”

A 4. § kimondja: “A bíróságot határozatának meghozatalában más hatóság döntése vagy fegyelmi határozat, illetve az azokban megállapított tényállás nem köti.”

A Polgári perrendtartásról szóló törvény 152. § (1) bekezdése kimondja: “Ha a per eldöntése előzetes kérdés elbírálásától függ, a (polgári) bíróság a per tárgyalását ennek az eljárásnak jogerős befejezéséig felfüggesztheti.”

Az Egyezmény cikkeinek részletezésénél a 3. és 14. cikk részletezésére térnék ki, mert esetünkben főként ezek relevánsak.

Az Egyezmény 14. cikkének megsértése

A kérelmező panaszolta, hogy bántalmazása és a lefolytatott eljárás megmutatja, hogy etnikai származása miatt megkülönböztetésben részesült, mely ellentétes az Egyezmény 3. és 13. cikkével együtt olvasott 14. cikkel.

A 14. cikk kimondja: „A jelen Egyezményben meghatározott jogok és szabadságok élvezetét minden megkülönböztetés, például nem, faj, szín, nyelv, vallás, politikai vagy egyéb vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, nemzeti kisebbséghez tartozás, vagyoni helyzet, születés szerinti vagy egyéb helyzet alapján történő megkülönböztetés nélkül kell biztosítani.”

A kérelmező előadása szerint a gyanúsított rendőrök tudták, hogy roma származású, s idézte is a rendőr által neki mondott szavakat: „Mondd meg a miskolci cigányoknak, hogy jobban járnak, ha nem teszik be a lábukat Orosházára.”

Kifogásként a Kormány rámutatott azon tényre, hogy a kérelmező az Egyezmény 35. cikkének 1. bekezdésében foglalt követelménnyel szemben elmulasztotta a hazai jogorvoslatok kimerítését, mivel a hazai eljárásban nem tett panaszt amiatt, hogy bántalmazása etnikai indíttatású volt. (A lehetséges megkülönböztetésre, sem a kérelmező által 1995. november 30-i határozat elleni előterjesztett panaszban, sem pedig a NEKI által 1998 augusztusában benyújtott panaszban nem tett említést.)

Továbbá, semmilyen bizonyíték nem támasztja alá a kérelmezőnek azon állítását, hogy a kihallgatást végző rendőrök tudatában voltak etnikai származásának, és hogy magatartásukat ez határozta volna meg. A Kormány észrevételezte, hogy ezzel kapcsolatos érveit a kérelmező csak azokra a kijelentésekre alapozta, amelyek szerint a magyar társadalom, és különösen a rendőrség, előítélettel viseltetik a romákkal szemben. A Kormány azonban úgy véli, hogy

ilyen általános kijelentésekkel nem igazolható az a következtetés, hogy etnikai származása miatt a rendőrség hátrányosan megkülönböztette a kérelmezőt.

A Bíróság értékelése:

A Bíróság úgy véli, nem szükséges megvizsgálni, hogy a 14. cikk alapján tett panasz tekintetében a kérelmező kimerítette-e a hazai jogorvoslati lehetőségeket vagy sem. A Bíróság véleménye szerint - az ügyiratban foglalt anyagokra tekintettel - a kérelmező nem valószínűsítette azon állítását, hogy az általa hivatkozott, Egyezményben biztosított jogainak élvezete során megkülönböztetést szenvedett volna el. Következésképpen a 14. cikk sérelme nem valósult meg az eset kapcsán.

A 3. cikkel soros összefüggést mutató diszkrimináció területén az utóbbi időben fejlődött és gazdagodott jelentősen az esetjog.

Korábban a Bíróság a 14. cikket leginkább a bántalmazással összefüggésben, csak annak motivációja szerint vizsgálta, és az esetek túlnyomó többségében nem állapított meg jogsértést.

4.3. A 14. cikk sérelme nemzetközi szinten

A Bíróság több ügy kapcsán is jutott már arra a következtetésre, hogy a roma (vagy más etnikumhoz tartozó kérelmező) rendőri bántalmazásának rasszista mivolta nem kellőképpen igazolható, így nem állapította meg a 14. cikk megsértését, viszont a nemzeti hatóságok nem tettek eleget annak a kötelezettségüknek, hogy minden lehetséges intézkedést megtegyek annak érdekében, hogy az ilyen cselekmények esetleges rasszista indítékát feltárják, az erre utaló bizonyítékokat megvizsgálják. Ezen kötelezettség elmulasztásából, már több esetben is történt marasztalás: **Bekos and Koutropoulos kontra Görögország**⁸⁶ ügy, **Cobzaru kontra Románia**⁸⁷ eset, **Stoica kontra Románia**⁸⁸.

A Bíróság a megkülönböztetés kapcsán többször is hangsúlyozta, hogy objektív, ésszerű indokokon kell alapulnia és arányban kell állnia az elérni kívánt céllal.⁸⁹

Nem feltétlenül Egyezményesértő, ha a különböző bűncselekményt elkövető csoportok között tesznek különbséget. A Bíróság ezen álláspontját az **Írország kontra Egyesült**

⁸⁶ 15250/02 sz. kérelem

⁸⁷ 48254/99 sz. kérelem

⁸⁸ 42722/02 sz. kérelem

⁸⁹ Dr. Grád András – Dr. Weller Mónika: A Strasbourgi Emberi Jogi Bíraskodás Kézikönyve, HVG – Orac, 4. bővített kiadás, 2011, 652. o.

Királyság ügyben⁹⁰ nyilvánította ki. Ezen ügy során ugyanis a brit hatóságok különböző módszereket alkalmaztak a protestáns és a katolikus terroristák fogvatartása során. A Bíróság megítélése szerint e megkülönböztetés a brit hatóság részéről védhetőnek minősült, mert a protestáns terroristák elleni fellépés lényegesen könnyebb volt az IRA-terroristákhoz képest. A Bíróság így végül nem marasztalta el Az Egyesült Királyságot a 14. cikk sérelme miatt.

Vannak azonban olyan különbségtételek, melyek szükségesnek bizonyulnak a börtön rendje és fegyelme érdekében. Tipikusan ilyennek minősül a férfi és női elítéltek közötti bánásmódbeli különbségtétel.

Ennek értelmében a börtönhatóságokat viszonylag tág mozgástér illeti meg a börtönök rendjének és fegyelmének fenntartásával kapcsolatosan, amibe belefér bizonyos bánásmódbeli különbség az elítéltek csoportjai között.⁹¹

A megkülönböztetés terén azonban akadnak olyan különbségek is, melyek az érintettektől teljesen független objektív adottságok, ennek ellenére mégsem eredményezik az Egyezménynek a sérelmét. Ilyennek minősült a már említett nemek közötti különbségtétel, vagy az életkor szerinti megkülönböztetés, amennyiben az érintett állam megfelelő indokokat tud felmutatni ezzel kapcsolatban.⁹² Így nem minősül egyezményellenesnek, ha a megfigyelés alatt tartott fiatalok fogvatartottakat munkára köteleznek a börtönhatóságok, míg a nagykorú esetében ez nem áll fenn, mert az életkori sajátosságok megfelelő alapot szolgáltatnak a magyarázathoz.

A diszkrimináció világszerte sok probléma forrásává válik, kiiktatása talán sohasem lesz teljesen megoldható. Kellő odafigyelés és szabályozás mellett, azonban talán minimálisra lehet csökkenteni a diszkriminatív cselekmények számát, így a büntetés-végrehajtási intézeteknek is nagy figyelmet kell fordítaniuk arra, hogy ezen a téren is példát szolgáltassak a fogvatartottak számára.

⁹⁰ 5310/71 sz. kérelem

⁹¹ Dr. Grád András – Dr. Weller Mónika: A Strasbourgi Emberi Jogi Bírászkodás Kézikönyve, HVG – Orac, 4. bővített kiadás, 2011, 649. o.

⁹² Dr. Grád András – Dr. Weller Mónika: A Strasbourgi Emberi Jogi Bírászkodás Kézikönyve, HVG – Orac, 4. bővített kiadás, 2011, 651. o.

Összegzés

Dolgozatom végén összegzem az eddigi ügyek tapasztalatait. Úgy gondolom, hogy Magyarország, az esetek többségében, különösen a 3. cikk kapcsán, valóban súlyosan megsértette az Egyezmény rendelkezését. Láthatjuk azonban azt is, hogy nemzetközi szinten is nagy problémát jelent a betartása. Hazánk abban a szerencsés helyzetben van, hogy főleg a fogvatartás körülményei, illetve a nem megfelelő orvosi-ápolói ellátás miatt került elmarasztalásra, azonban azt is láthattuk, hogy más országokban, sokkal súlyosabb esetek kapcsán is felmerült már ezen cikk megsértése.

Szerencsés helyzetben vagyunk a 8. cikk rendelkezésének megszegéséből kifolyó marasztalás kapcsán, mert, mint azt már említettem, ezen eset óta hazánk olyan mértékű erőfeszítéseket tett, melyek megakadályozták azt, hogy e cikk rendelkezései miatt újabb elmarasztalásnak nézzünk elébe.

A 14. cikk sérelmét hazánkkal szemben még egyetlen eset kapcsán sem állapította meg a Bíróság, így ez az a rendelkezés, melyet eddig teljes mértékben sikerült a börtönhatóságoknak a szabályozásuk alatt tartani. Reméljük, a jövőben ez ugyanígy marad.

Dolgozatom végén, **de lege ferenda** javaslatok tételével szeretnék élni, melyekben az eddigi tapasztalatok alapján, a jövőben megvalósítandó hasznos változtatásokat vázolom fel a magyar büntetés-végrehajtási intézmények tekintetében.

Úgy gondolom, hogy a legtöbb változást a büntetés-végrehajtási intézmények fogvatartási körülményivel kapcsolatban kellene megtenni. Ennek értelmében változás szükséges a cellák állapota és felszereltsége terén, hogy emiatt újabb marasztalásokra ne kerüljön sor.

Sok sérelem éri a fogvatartottakat a nem megfelelő orvosi-ápolói ellátás miatt, így ennek javítására is érdemes lenne nagyobb hangsúlyt fektetni a jövőben. Különösen oda kellene figyelni azon elítéltekre, akik mozgássérültek vagy a büntetés-végrehajtási intézetben való mozgásuk valamilyen oknál fogva akadályoztatva van. Így nem kellene szembenézni olyan jellegű panaszokkal, hogy a fogvatartott nem tudott kellően részt venni a közösségi programokban, valamint nem tudott a friss levegőn tartózkodni.

Amire pedig legalább ennyire nagy figyelmet kellene fordítani, az nem más, mint az elítéltek megfelelő higiéniai körülményeinek biztosítása. Ha ezt a jövőben sikerülne valamilyen szinten kiküszöbölni, akkor az ezzel kapcsolatban felmerülő panaszok száma is lényegesen kevesebb lenne.

Természetes jogszabályi változtatásokra és többszöri ellenőrzésekre is szükség lenne, s ezekkel együttesen talán megvalósíthatóvá válna az, hogy a hazai büntetés-végrehajtási intézményekben kevesebbyszer valósuljon meg a fogvatartottak emberi jogainak a sérelme.

Reméljük, hogy a jövőben ezek a problémák felismerésre kerülnek, és a börtönhatóságok kellő odafigyelés, szabályozás és támogatás mellett meg tudják valósítani azokat a körülményeket, melyek a fogvatartottak jogos érdekeit szolgálják.

Felhasznált irodalom

Könyves hivatkozások:

- (1) Beszámoló – Az állampolgári jogok országos biztosának tevékenységéről, Országgyűlési Biztos Hivatala, 2010
- (2) Borgulya Zoltán: Szabadulás után, drog nélkül, Börtönügyi Szemle 2002/3.
- (3) Bökönyi István: Emberi jogok, Börtönügyi Szemle 2000/2
- (4) Burik Mónika: A magyar és külföldi büntetés-végrehajtási intézetek pénzügyi és gazdasági tevékenységének összehasonlítása, 18. o.
- (5) Büntetés-végrehajtási jog (A szabadságelvonással járó jogkövetkezmények végrehajtása), Rejtjel Kiadó, Budapest, 1999
- (6) Csordás Sándor – Vókó György: A fogvatartottakkal való bánásmód elvei és gyakorlata, Börtönügyi Szemle 2004/4
- (7) Dr. Grád András – Dr. Weller Mónika: A Strasbourgi Emberi Jogi Bíraskodás Kézikönyve, HVG – Orac, 4. bővített kiadás, 2011
- (8) Dr. Lajtár István: A büntetés-végrehajtás garancia – és kontrollrendszere Magyarországon, HVG – Orac Kiadó, 2010
- (9) Kabódi Csaba: Emberi jogok – A strasbourgi esetjog tükrében, Börtönügyi Szemle 1994/3
- (10) Kabódi Csaba – Lőrinc József – Mezey Barna: Büntetéstani Alapfogalmak, Rejtjel Kiadó, Budapest, 2005
- (11) Szűcs András: Helyzetkép a fogvatartottakkal kapcsolatos bánásmód törvényességéről, Börtönügyi Szemle 2007/3, 73-34. o.
- (12) Tallár Ferenc: Az emberi jogok és az európai tradíció, Osiris Kiadó, 2002
- (13) Vókó György: A magyar büntetés-végrehajtási jog, Dialóg - Campus Kiadó, Budapest – Pécs, 1999
- (14) Vókó György: Európai büntetés-végrehajtási jog, Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2006
- (15) Vókó György – Kovács Dorottya: A fogvatartottaknak az egészségügyi ellátással kapcsolatos panaszainak törvényességi vizsgálatáról, Börtönügyi Szemle 2002/3

Jogsabályok:

- (16) Alkotmánybíróság 13/2001. (V. 14.) AB határozata
- (17) Európai Börtönsabályok

- (18) Európai Tanács Miniszteri Bizottsága R/87/3. számú ajánlása
- (19) Emberi Jogok Európai Egyezménye
- (20) Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata
- (21) Magyar Köztársaság Alkotmánya
- (22) Kínzás és más kegyetlen vagy megalázó büntetések vagy bánásmód elleni Nemzetközi Egyezmény
- (23) Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya
- (24) 1979. évi 11. sz. törvényerejű rendelet (Bv. tvr.)

Internetes hivatkozások:

- (25) http://hu.wikipedia.org/wiki/Emberi_Jogok_Eur%C3%B3pai_Egyezm%C3%A9nye (2011. 10. 17.)
- (26) http://kompasz.balzac.zpok.hu/kompasz/az_emberi_jogok_europai_egyezmenye (2011. 10. 18.)
- (27) <http://www.origo.hu/nagyvilag/20100520-elmarasztalta-magyarorszagot-a-strasbourggi-emberi-jogok-europai-birosaga.html> (2011. 11. 03.)
- (28) http://hvg.hu/itthon/20100520_karteritest_kap_engel_zoltan_rendorgyilko (2011. 11. 04)
- (29) http://www.nol.hu/belfold/strasbourggi_rovo_a_satoraljaihelyi_borton_embertelensegeert (2011.10.30.)
- (30) http://hvg.hu/itthon/20110608_csullog_emberi_jogok_birosaga (2011. 10. 30.)
- (31) http://index.hu/belfold/2011/06/08/ketmilliot_nyert_a_magyar_allamtol_csullog_zsigmond/ (2011.10.30.)
- (32) http://index.hu/belfold/2011/06/09/bvop_szakszeru_es_jogszeru_volt_csullog_zsigmond_fogva_tartasa/ (2011. 10. 30.)

Az Emberi Jogok Európai Bíróságának felhasznált döntései:

- (33) Aerts kontra Belgium - 25357/94 sz. kérelem
- (34) Alexandru Marius Radu kontra Románia - 34022/05 sz. kérelem
- (35) Artimenko kontra Romania - 12535/04 sz. kérelem
- (36) Balogh kontra Magyarország – 47940/99 sz. kérelem
- (37) Bekos and Koutropoulos kontra Görögország - 15250/02 sz. kérelem
- (38) Camoisi kontra Olaszország - 24358/02 sz. kérelem
- (39) Cobzaru kontra Románia - 48254/99 sz. kérelem
- (40) Csüllög kontra Magyarország – 30042/08 sz. kérelem
- (41) Delazarus kontra Egyesült Királyság - 17525/90 sz. kérelem
- (42) Dougoz kontra Görögország - 40907/98 sz. kérelem
- (43) Dvoynikh kontra Ukrajna - 72277/10. sz. kérelem
- (44) Engel kontra Magyarország – 46857/06 sz. kérelem
- (45) Gelfmann kontra Franciaország - 25875/03 sz. kérelem

- (46) Henaf kontra Franciaország - 65436/01 sz. kérelem
- (47) Herczegfalvy kontra Ausztria - 10533/83 sz. kérelem
- (48) Holomirov kontra Moldova -30649/05 sz. kérelem
- (49) Ilascu és társai kontra Moldova és Oroszország - 48787/99 sz. kérelem
- (50) Iwanczuk kontra Lengyelország - 25196/94 sz. kérelem
- (51) Írország kontra Egyesült Királyság - 5310/71 sz. kérelem
- (52) Kalashnikov kontra Oroszország - 47095/99 sz. kérelem
- (53) Karalevicius kontra Litvánia - 53254/99 sz. kérelem
- (54) Karapetyan kontra Arménia - 22397/05. sz. kérelem
- (55) Khudyorov kontra Oroszország - 6847/02 sz. kérelem
- (56) Klyakhin kontra Oroszország - 45082/99 sz. kérelem
- (57) Kmetty kontra Magyarország – 57967/00 sz. kérelem
- (58) Kornakov kontra Lettország - 61005/00 sz. kérelem
- (59) Lorse és társai kontra Hollandia - 52750/99 sz. kérelem
- (60) Maslova és Nalbandov kontra Oroszország - 839/02 sz. kérelem
- (61) Mathew kontra Hollandia - 24919/03 sz. kérelem
- (62) Mayzit kontra Oroszország - 63378/99 sz. kérelem
- (63) McGlinchey kontra Egyesült Királyság - 50390/99 sz. kérelem
- (64) Melnik kontra Ukrajna - 72286/01 sz. kérelem
- (65) Mouisel kontra Franciaország - 67263/01 sz. kérelem
- (66) M. P. kontra Magyarország – 23636/94 sz. kérelem
- (67) Nikitenko kontra Lettország - 62609/00. sz. kérelem
- (68) Palushi kontra Ausztria - 27900/04 sz. kérelem
- (69) Pantea kontra Románia - 33343/96 sz. kérelem
- (70) Peers kontra Görögország - 28524/95 sz. kérelem
- (71) Petra kontra Románia - 27273/95 sz. kérelem
- (72) Pisk-Piskowski kontra Lengyelország - 92/03. sz. kérelem
- (73) Price kontra Egyesült Királyság - 33394/96 sz. kérelem
- (74) Renolde kontra Franciaország - 5608/05 sz. kérelem
- (75) Rupa kontra Románia - 58478/00 sz. kérelem
- (76) Sárközy kontra Magyarország – 21967/93 sz. kérelem
- (77) Serifes kontra Görögország - 27695 sz. kérelem
- (78) S. D. kontra Görögország - 52451/07 sz. kérelem
- (79) Slimai kontra Franciaország - 57671/00 sz. kérelem
- (80) Stoica kontra Románia - 42722/02 sz. kérelem

- (81) Szuluk kontra Egyesült Királyság - 36939/05. sz. kérelem
- (82) Tarariyeva kontra Oroszország - 4353/03 sz. kérelem
- (83) Valasinas kontra Litvánia - 44558/98 sz. kérelem
- (84) Vafiadis kontra Görögország - 2489/07 sz. kérelem
- (85) Valeriu és Nocilae Rosca kontra Moldova - 41704/02. sz. kérelem
- (86) Van der Ven kontra Hollandia - 50901/99 sz. kérelem